

Rizika při uplatňování nezdavitelných částí základu daně a slev na dani z příjmů

Jana Vyoralová

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Vyšší odborná škola ekonomická
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana VYORALOVÁ**
Osobní číslo: **M080181**
Studijní program: **B 6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Finanční řízení podniku**

Téma práce: **Rizika při uplatňování nezdaniitelných částí základu daně a slev na dani z příjmů**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- **Prostudujte odbornou literaturu, která souvisí s uvedenou problematikou.**

II. Praktická část

- **Charakterizujte základní pojmy související s uvedeným tématem.**
- **Uvedte nejčastější problémy při uplatňování nezdaniitelných částí základu daně.**
- **Provedte rozbor jednotlivých slev na dani.**
- **Vyhodnoťte výši rizika u jednotlivých nezdaniitelných částí základu daně a slev na dani.**

Závěr

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

- [1] BOHÁČ, Radim et al. Daňový receptář: všechny daně pohromadě v otázkách a odpovědích. Vyd. 1. Praha : LexisNexis CZ, 2004. 675 s. ISBN 80-86199-64-9.
- [2] PELECH, Petr. Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti. 18. aktualizované vydání. Olomouc : ANAG, spol. s r. o., 2010. 463 s. ISBN 978-80-7263-572-6.
- [3] SVÁTKOVÁ, Slavomíra. Bakalářské minimum z daní. Praha : Trizonia, 1994. 293 s. ISBN 80-85573-24-5.
- [4] STRACHOTA, Jiří. Návrh daní pro ČR [online]. Icit. 2011-1-10]. Dostupný z WWW:<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/novelizace_dani_24753.html?year=2006>.
- [5] Zákon č. 586/1992 Sb. ze dne 18.12.1992 o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Ilona Arnoštová**
EXT.

Datum zadání bakalářské práce: **25. února 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2011**

Ve Zlíně dne 22. března 2011

PaedDr. Josef Rydlo
Zást. děkanka

Ing. Eva Heczková, Ph.D.
Zást. ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí:
  - bez omezení;
  - pouze prezenčně v rámci Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 12.4.2011

.....

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena na problémy při uplatňování položek podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, o které je možné snížit ve zdaňovacím období základ daně a dále na možnost uplatnění slev na dani z příjmů.

V praktické části jsou uvedeny konkrétní příklady, kdy daňoví poplatníci nesplnili podmínky pro snížení daňové povinnosti a správce daně doměřil daň a uložil zákonné sankce. Cílem bakalářské práce je vyhodnocení rizikovosti jednotlivých položek nezdanitelných částí základu daně a slev na dani.

Klíčová slova:

Daň z příjmů fyzických osob, základ daně, dílčí základ daně, sleva na dani, nezdanitelná část základu daně, daňový subjekt, daňový poplatník, zdaňovací období, celková výše daně, daňová povinnost, daňový bonus.

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on the problems related to the application of tax items according to the Act no. 586/1992 Coll., on Income Tax, by which the tax base can be reduced in the taxation period. Besides that the thesis deals with the possibility of using the income tax reliefs.

In the practical part there are listed particular examples of the situation, when tax entities did not meet the conditions for tax liability reduction and therefore a tax administrator increased the tax liability and applied sanctions according to the law. The main objective of this bachelor thesis is to assess risk rate of particular items of tax allowances and tax reliefs.

Keywords:

Individual income tax, tax base, partial tax base, tax relief, nontaxable part of tax base, tax entity, taxpayer, taxation period, total tax, tax liability, tax bonus.

Na tomto místě bych ráda vyjádřila poděkování své kolegyni Ing. Iloně Arnoštové za rady a čas, který mi věnovala při psaní této bakalářské práce.

Také musím poděkovat své rodině a ostatním kolegům v zaměstnání za trpělivost a podporu po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VZNIK A VÝVOJ DANÍ	12
1.1 JEDNOTLIVÉ HISTORICKÉ ETAPY Z POHLEDU DANÍ.....	12
1.2 DAŇOVÁ REFORMA PO „SAMETOVÉ REVOLUCI“	14
1.2.1 Principy nového daňového systému	16
2 PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY ZDANĚNÍ	17
2.1 SUBJEKTIVNÍ MÍRA DAŇOVÉHO ZATÍŽENÍ	17
2.2 DAŇOVÁ MENTALITA NÁRODA	18
3 DANĚ Z PŘÍJMŮ Z POHLEDU HISTORIE	19
3.1 HISTORIE DANÍ Z PŘÍJMŮ NA NAŠEM ÚZEMÍ	19
3.2 SOUČASNOST DANÍ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	21
II ANALYTICKÁ ČÁST	25
4 ÚVOD DO PROBLEMATIKY	26
4.1 ZÁKLADNÍ POJMY A JEJICH VYSVĚTLENÍ.....	27
4.1.1 Právo a povinnost podání daňového přiznání.....	29
4.1.2 Nulová daňová povinnost.....	31
4.2 KRITÉRIA PRO VYHODNOCENÍ RIZIK	33
5 NEZDANITELNÉ ČÁSTI ZÁKLADU DANĚ	35
5.1 DARY.....	35
5.2 ÚROKY Z ÚVĚRŮ	38
5.3 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ	44
5.4 SOUKROMÉ ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	47
5.5 ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY	50
5.6 ÚHRADY ZA ZKOUŠKY OVĚŘUJÍCÍ VÝSLEDKY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	51
6 SLEVY NA DANĚ	54
6.1 SLEVA NA POPLATNÍKA	54
6.2 SLEVA NA MANŽELKU (MANŽELA).....	55
6.3 SLEVA NA POŽIVATELE INVALIDNÍHO DŮCHODU	57
6.4 SLEVA NA STUDENTA.....	58
6.5 DAŇOVÉ ZVÝHODNĚNÍ NA VYŽIVOVANÉ DÍTĚ	60
ZÁVĚR	66
RESUMÉ	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	71
SEZNAM GRAFŮ	72
SEZNAM TABULEK	73
SEZNAM PŘÍLOH	74

ÚVOD

Tato bakalářská práce je zaměřena na vypracování a předložení postupu na správné a průkazné uplatnění legálních možností snížení daňové povinnosti na dani z příjmů fyzických osob, se zaměřením na nezdánitelné části daně a slevy na dani.

Vzhledem k tomu, že narůstá počet poplatníků, kteří podávají daňové přiznání i v případě, že mají pouze příjmy ze závislé činnosti a z hlediska zákona o daních z příjmů jim nevzniká povinnost podání daňového přiznání, a vzhledem k tomu, že tito poplatníci nemají dostatečné odborné znalosti v daňových záležitostech, narůstá i počet daňových řízení, při nichž daňový subjekt neprokáže nárok na uplatnění daňových zvýhodnění. V současnosti totiž i velké organizace odmítají provést zaměstnancům roční zúčtování, při kterém bylo na odpovědnosti plátce, zda doklady předložené poplatníkem zohlední při výpočtu ročního zúčtování.

Na druhé straně by bylo ke škodě daňových poplatníků neuplatnit nároky, které jim ze zákona náleží, jen z důvodu neznalosti, případně z obavy, aby neudělali chybu a tím se vystavili postihům ze strany správců daně.

Neoprávněně uplatněné zvýhodnění má pro poplatníka následně nepříjemné dopady, jednak v doměření daňové povinnosti, přičemž je doměřovaná daň zvyšována dle daňového řádu o 20%. Současně běží i úrok z prodlení za pozdní úhradu daňové povinnosti, a to od původního data splatnosti daně až do jejího zaplacení. Tato skutečnost je však pro poplatníka méně bolestivá, než případné trestní řízení, neboť správce daně má oznamovací povinnost v případě podezření o spáchání trestného činu vylákání daňové výhody, kde je dolní hranice pro povinnost podání trestního oznámení stanovena na částku 5.000,- Kč.

Konkrétně můžu uvést, že ani znění zákona ani pokyny k vyplnění daňového přiznání neřeší jednoznačně skutečnosti, které se objevují v praktickém životě – např. uplatňování úroků z úvěru při pořízení bytové potřeby v případě rozvodu manželů, v případě prodeje předmětné nemovitosti v průběhu zdaňovacího období a následně pořízení nové bytové potřeby, chybně vystavená potvrzení o zaplacení pojistného u životního pojištění pojišťovnami, uplatnění slevy na manželku z hlediska posouzení výše jejího příjmu, rozvodové řízení rodičů z hlediska jejich nároku na uplatnění daňového zvýhodnění na děti.

Základním cílem bakalářské práce je uvedení konkrétních příkladů z rozhodovací praxe správců daně se zaměřením na nesprávně uplatněné odčitatelné položky od základu daně, nesprávně uplatněné slevy na dani a jejich následný dopad do daňové povinnosti poplatníků. Na základě stanovených kritérií bude vyhodnocena rizikovost jednotlivých výše uvedených položek z hlediska jejich negativních důsledků.

Sekundární cíle bakalářské práce by se daly shrnout do následujících bodů:

1. Zjištění nejvíce „rizikové“ odčitatelné položky, případně slevy na dani z hlediska následných dopadů do daňové, případně dalších povinností poplatníků.
2. Zjištění výše základu daně, při které odčitatelné položky vůbec neovlivňují výši konečné daňové povinnosti, proto je zbytečné je do daňového přiznání uvádět a zbytečně si jimi komplikovat vyplňování daňového přiznání.

Věřím, že praktické zkušenosti a rady pomohou daňovým poplatníkům předejít případným problémům, jak jsem je výše nastínila.

Tato bakalářská práce bude zpracována za použití odborné monografické literatury, platných zákonů a legislativy, které s uvedeným tématem souvisí a také s využitím informací dostupných pomocí internetu. Statistické údaje, které budou v této práci rovněž využity, budou získány z interních zdrojů, zejména z informačního systému a spisového materiálu daňových subjektů.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 VZNIK A VÝVOJ DANÍ

V praktické části své bakalářské práce se budu zabývat konkrétními podmínkami zdanění v aktuální legislativě a aktuálním čase, přesto bych ráda uvedla informace týkající se daňové historie. Vznik a vývoj daní se obecně datuje společně se vznikem státu a vznikem peněžního hospodářství. [1]

S předchůdci daní se lze setkat již před naším letopočtem ve starém Řecku a Římě. Z toho plyne, že málokterá peněžní kategorie má tak bohatou a dlouhou historii jako právě daně. Daně jsou považovány za tradiční nástroj fiskální politiky. [1]

Historicky nejstarší daně musely být technicky snadné, proto vznikly nejdříve na dovoz ze zahraničí, na pozemky a na hlavu. Současné moderní daně jsou z historického hlediska ovlivněny velkými válkami, protože většina současných daní vznikla jako dočasné válečné opatření, např. daň z příjmu byla zavedena v Anglii v roce 1799, daň z obratu v Německu v roce 1918. Typ, forma, účelové zaměření a také výše daní je od jejich vzniku spjatý se změnami v organizaci státu, s dobovými požadavky na jeho funkce a rovněž s ideologií vládnoucí třídy. [2]

1.1 Jednotlivé historické etapy z pohledu daní

Ve starověku nebyly daně prvořadým zdrojem příjmů státní pokladny, neboť hlavními příjmy byly výnosy z panovníkova majetku a poplatky za propůjčení práv patřících výhradně panovníkovi, případně válečné kořisti. Daně měly charakter nepravidelných příležitostných plateb sloužících především k financování válek, potřeb krále a jeho dvora, byly převážně vybírány v naturální podobě. Případně se mohlo jednat o dobrovolnou platbu svobodných občanů. Předmětem zdanění byl převážně majetek, např. daň z dobytka, daň z pozemků, daň domovní. Dalšími daněmi byly daň z hlavy, daň z obratu nebo daně spotřební, tzv. akcízy. [1], [3]

V období rozkvetlého feudalismu dochází v oblasti daní k řadě změn, které souvisí s postupným rozvojem společnosti, upevňováním státu i peněžního hospodářství. Z daní se postupně stávají povinné platby pro všechny členy společnosti a mají ve větší míře peněžní podobu. Povinnost daní se vztahovala na všechny ekonomicky aktivní subjekty, a tím začal být uplatňován princip všeobecnosti. [1]

Kromě státních daní vznikají rovněž daně vypisované feudálními městy, které jsou základem dnešních místních daní a poplatků, které jsou vybírány městy nebo obcemi. [1]

Souvislost s upevněním postavení státu a vymezení jeho stálých funkcí a oddělením hospodaření panovníka od hospodaření státu v období pozdního feudalismu přinesla v oblasti daní intenzivní rozvoj. Daně se stávají pravidelným zdrojem státních příjmů státní pokladny a slouží ke krytí správních a jiných veřejně užitečných potřeb. Daňová povinnost nebyla již stanovována na základě vnějších znaků, ale podle skutečného stavu. Z jednotlivých druhů daní přetrvávají daně majetkové, daň z hlavy, daně obrátové a výnosové. [1]

Nástup období kapitalistického způsobu hospodaření se v oblasti daní projevil v několika směrech:

- daně se stávají pravidelným, povinným a hlavním zdrojem příjmů veřejných rozpočtů,
- opouští se princip stanovení daňové povinnosti podle postavení a hodnoty poplatníka, dochází k uplatnění všeobecného zdanění,
- daně představují ekonomickou nutnost, aby bylo možno financovat úkoly delegované na stát,
- vznikají první ucelené daňové systémy přímých a nepřímých daní. [1]

Po skončení 1. světové války dochází ke zvyšování dosavadních daní a zavádění jednorázových dávek z majetku, z přírůstku majetku a zisku zbohatlíků, objevují se nové nepřímé daně např. na droždí, žárovky, kypřicí prášky apod. Cílem je získat prostředky na obnovu válkou zničeného hospodářství a na splácení válečných dluhů. [1], [3]

V důsledku velké hospodářské krize dochází k poklesu výnosu z daní, který je kompenzován zaváděním přírážek k již existujícím daním a snižováním nezdanitelného minima. Pro období po druhé světové válce je typické vysoké daňové zatížení, daňová kvóta přesahující 50% HDP byla běžná v mnoha státech. [1]

Po druhé světové válce se světové ekonomiky vyvíjely odlišně, jinak v tržních ekonomikách a jiným směrem v zemích s centrálně plánovaným systémem řízení. V zemích s centrálně plánovanou ekonomikou, včetně Československa, měly daně základní společné rysy:

- daně nepatřily mezi základní nástroje řízení, jejich úkolem bylo především finančně zajišťovat centrem stanovený plán,
- daně plnily silnou přerozdělovací funkci,

- silná fiskální funkce daní, tzn. nutnost maximální koncentrace finančních zdrojů v rukou státu,
- důchodové daně jednotlivců neakceptovaly hranici chudoby, jež byla neslučitelná se socialistickou ekonomikou,
- daně byly jedním z nástrojů, jejichž úkolem bylo potlačit soukromé podnikání jednotlivců,
- daně nebyly spravedlivé ani neutrální, míra zatížení nevycházela z výše daňového základu, ale závisela na druhu zdroje, na formě vlastnictví, na oblasti podnikání nebo na volbě postavení podnikatele,
- systém daní byl neúplný a nedůsledně aplikovaný. [1]

1.2 Daňová reforma po „sametové revoluci“

Po 17. listopadu 1989 bylo nutno provést ve stávajících daňových předpisech řadu změn. Již v roce 1990 bylo tedy rozhodnuto o provedení radikální daňové reformy k 1. lednu 1993, která měla lépe vyhovovat potřebám podnikání, odstranit nespravedlnosti dosavadního daňového systému a přizpůsobit náš daňový systém – v souladu s cílem našeho členství v ES – běžným evropským daňovým systémům. [4]

K 1. lednu 1993 tak vstoupil – současně s rozdělením Československa – v obou nástupnických státech v účinnost nový daňový systém, který naprosto změnil hmotné i procesní daňové předpisy. Zavedeny byly:

- daň z přidané hodnoty, jako nejmarkantnější výraz našeho přiblížování ES,
- pět spotřebních daní (z uhlovodíkových paliv a maziv, z piva, z vína, z lihu a lihovin a z tabáku a tabákových výrobků),
- daň z příjmů fyzických osob,
- daň z příjmů právnických osob,
- daň z nemovitostí,
- daň silniční,
- daň dědická,
- daň darovací,

- daň z převodu nemovitostí,
- nově byly od roku 2008 zavedeny tzv. ekologické daně

Rovněž byl přijat i zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, který představoval procesní předpis, a který nahradil do té doby roztříštěnou právní úpravu. Daňový systém a jeho struktura, který byl přijat v roce 1992 platí dodnes, přestože bylo provedeno velké množství změn. [4]

Od 1.1.2011 nahradil zákon o správě daní a poplatků nově zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, který řeší v současné době procesní postup při správě daní a poplatků, a jehož princip vychází ze zákona o správě daní a poplatků, ale také z platné judikatury.

Se změnou daňového systému bylo nutno provést i radikální změnu organizace daňové správy, protože dosavadní daňová správa byla neúčinná, nevyhovující a nemohla zdaleka plnit úkoly, které na ni jsou v normální tržní ekonomice kladeny. Vedle radikální daňové reformy bylo nutno vytvořit a připravit orgány, které by zabezpečily její realizaci. [4]

K 1. lednu 1991 tak byl zákonem č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, vytvořen systém finančních orgánů, který tvoří 8 finančních ředitelství (pro hlavní město Prahu, dále v Praze, v Českých Budějovicích, v Plzni, v Ústí nad Labem, v Hradci Králové, v Brně a v Ostravě) jako orgánů druhoinstančních, a 218 finančních úřadů jako orgánů první instance. Územní finanční orgány vykonávají správu všech daní (dnes s výjimkou spotřebních daní, které přešly do působnosti Celní správy) a rovněž dalších příjmů veřejných rozpočtů. [4]

Od 1.1.2011 došlo ke změnám i v této oblasti, k uvedenému datu bylo vytvořeno Generální finanční ředitelství se sídlem v Praze. Novelou zákona č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, bylo Generální finanční ředitelství zřízeno jako součást soustavy územních finančních orgánů, které jsou správními úřady vykonávajícími svoji působnost ve vymezených územních obvodech. [5]

Generální finanční ředitelství je podřízeno Ministerstvu financí České republiky. Finanční ředitelství jsou podřízena Generálnímu finančnímu ředitelství. Finanční úřady jsou podřízeny finančním ředitelstvím. Například Finančnímu úřadu v Otrokovicích je nadřízeno Finanční ředitelství v Brně.

1.2.1 Principy nového daňového systému

Se vznikem nového daňového systému byly vytvořeny i základní principy nového daňového systému:

1. rozpočtově politický – hájí zájmy veřejného rozpočtu,
2. spravedlnost zdanění – např. vytvoření rovných podmínek pro tuzemské a zahraniční firmy, rovný přístup ke zdanění podnikající fyzické a právnické osoby, příjmů ze závislé činnosti a příjmů ze soukromého podnikání,
3. podnikově hospodářský princip – vytvoření rovných konkurenčních podmínek z hlediska daní,
4. pružnost a účinnost vybírání daní – vytvoření daňových orgánů, které zajišťují výběr a kontrolu daní a zamezují daňovým únikům. Tento princip souvisí i s jednoduchostí, srozumitelností a jednoznačnou interpretací daňových zákonů,
5. otevírání ekonomiky – požadavek připravenosti našeho daňového systému k přijímání daňových zákonů ES a zapojení do integrace Evropy,
6. finančně psychologický princip – požadavek na to, aby daňová soustava odpovídala mentalitě národa a jeho právnímu povědomí. [1]

Vzhledem k tomu, že daně tvoří podstatnou část příjmů veřejných rozpočtů a výše daňového zatížení má vliv na celkový výkon ekonomiky, je problematika daní zajímavá pro všechny. Vysoké daně totiž spíše oslabují motivaci k pracovním výkonům a také motivaci k vytváření úspor. Tato skutečnost se pak samozřejmě projevuje v nižším růstu ekonomiky a také může vést ke snahám vyhnout se placení daní a nahrává daňovým únikům. [1]

Všeobecně se odhaduje, že tzv. šedá ekonomika dosahuje 10% hrubého domácího produktu. A tak jak jsem uvedla informace týkající se historie daní, tak by se asi daly uvést i informace týkající se historie vývoje šedé ekonomiky a s ní související daňové úniky. Každá vláda se snaží bojovat proti daňovým únikům různými opatřeními, ale účinný prostředek se dosud nepodařilo nalézt. S touto problematikou souvisí i následující téma.

2 PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY ZDANĚNÍ

Myslím, že je možno konstatovat, že se daně a zdanění týká každého z nás, a ať už si to uvědomujeme nebo ne, souvisí postoj jednotlivce k míře zdanění a daňového zatížení s historií a historickým vývojem daní. Každý jednatelce vnímá míru zdanění jinak, každý má subjektivně určenou hranici, do které není výše zdanění vnímána vůbec, případně nevyvolává negativní reakci. Negativní reakce, tzv. daňový odpor, může totiž nakonec vést až k daňovým únikům.

Z hlediska daňové teorie jsou za příčiny daňového odporu považovány dva aspekty:

- subjektivní míra daňového zatížení,
- daňová mentalita národa. [1]

2.1 Subjektivní míra daňového zatížení

Subjektivní pocit u poplatníka znamená poplatníkem pocíťovanou újmu ze zdanění. Jak již bylo řečeno, je to hranice, která se týká každého jedince a je vysoce individuální. Tato hranice může být různá u dvou jedinců a může se měnit i u poplatníka samotného v průběhu času. Důvodem těchto změn je změna v postavení poplatníka v průběhu života, např. změna v sociálním postavení, změna ve výši příjmů, změna rodinných a majetkových poměrů. Současně s těmito vlivy působí i další vlivy, které mají vliv na subjektivní hranici daňového zatížení. [1]

K těmto vlivům určitě patří:

Pojmenování zatížení – je prokázáno, že pro daňový odpor není vůbec podstatné, jak je daňové zatížení pojmenováno, důležité je to, že se jedná o daňovou podstatu

Oznámení o přechodném zdanění – v případě, že existuje naděje na brzké zrušení daně, která je nově zaváděna, snižuje se daňový odpor u poplatníka

Zavádění nových daní spolu se zrušením málo výnosných daní – tato skutečnost může vést k nižšímu daňového odporu, protože dokáže zamaskovat, že nově zavedené daně výnosově převyšují zrušené daně

Technika výběru daní – z hlediska snížení daňového odporu je pro stát určitě výhodnější vybírat daně srážkou u zdroje, nikoli na základě daňového přiznání daňového poplatníka. Svoji roli zde hraje i periodicita placení, neboť je výhodnější pokud je daň hrazena

v menších částkách několikrát ve zdaňovacím období než jednou vyšší částkou. Z uvedených důvodů daně nepřímé vyvolávají menší daňový odpor než daně přímé.

Informovanost a schopnost obhájit nezbytnost zavedení nových daní – jedná se o velmi významný faktor z hlediska daňového odporu, neboť zakrývání slabín nebo naopak neúměrné zdůrazňování pozitiv může vést k nedůvěře k připravovaným změnám. [1]

2.2 Daňová mentalita národa

Daňová mentalita vychází ze všeobecné národní mentality a tradic, jedná se o všeobecný postoj určitého národa ke zdanění. Národní mentalita je formována autoritou státu a vlády, současně je také ovlivněna kvalitou a účinností daňového kontrolního systému. [1]

Problém s výběrem daní je v tom, že se jedná o střet zájmů dvou stran. Na jedné straně je snaha poplatníka o minimalizaci daňové povinnosti, na straně druhé stojí daňový úřad, který pro stát má vybrat na daních co nejvíce, samozřejmě zákonným způsobem. Je na rozhodnutí vlády najít hranici mezi odstraněním malé daňové morálky daňových subjektů a tvrdou kontrolní politikou státu. [1]

Na tomto místě bych ráda uvedla praktickou zkušenost týkající se individuální psychologické hranice únosného zdanění příjmů. Podnikatel, fyzická osoba podnikající v oboru prodeje masných produktů, snižoval základ daně a tím i míru zdanění uplatňováním výdajů na pořízení hygienických potřeb pro manželku a tenisového vybavení pro svoji potřebu. Samozřejmě se nakonec musel smířit s vyšším zdaněním a také sankcemi, které následovaly.

3 DANĚ Z PŘÍJMŮ Z POHLEDU HISTORIE

Dále se budu v teoretické části své bakalářské práce věnovat především daním z příjmů, neboť praktická část bude zaměřena rovněž na tuto problematiku. Myslím, že informace o počátcích daňových povinností jsou zajímavé a můžeme si udělat představu o tom, jaké historické události svým způsobem ovlivňují naše daňové povinnosti v současnosti a možná dokážeme odpovědět na otázky proč a za co jsme povinni daně platit.

3.1 Historie daní z příjmů na našem území

Na našem území měly od 12. století daně charakter tzv. kontribucí, které představovaly majtkové a výnosové daně a lze je považovat za předchodce příjmových daní. Kontribuce znamená odvod daně státu, tuto kontribuci odváděli poddaní. Pojem pochází z latiny a jeho význam je možno přeložit jako příspěvek. Nejednalo se o zdanění samotného příjmu, ale daň se stanovovala podle určitých viditelných znaků, např. podle počtu oken, výměry pozemku, případně podle počtu tovaryšů. [3]

Je zajímavé, že církve a šlechta byla v této době od daní osvobozena. V roce 1517 byl stavovským sněmem vydán Berní předpis, který zaváděl nejen všeobecnou daň z majetku, ale i daň z výnosu kapitálu. Ve dvacátých letech 16. století existovaly tři přímé daně – daň z majetku, daň z hlavy a daň z příjmů. Začátkem 17. století byl zaveden povinný odvod jedné třicetiny výnosu ze všeho, co bylo na našem území prodáno, tzv. třicátý. [3]

Právo neplatit daň bylo pro církve a šlechtu zrušeno až za vlády Josefa II, kdy začalo první sestavování katastrů pozemků a byla zavedena pozemková daň s jednotnou sazbou daně. Kontribuční daň reální postihovala vlastnictví pozemku, výnos domů i živností. [3]

V roce 1848 došlo ke zřízení ministerstva financí a rovněž k další transformaci daňové soustavy. Byla zavedena osobní daň z příjmů pro fyzické osoby, která byla rozdělena do čtyř tříd. Plátcem daně první třídy byla hlava rodiny za všechny členy rodiny, kteří dovršili 16 let věku. Daň ve druhé třídě byla placena majiteli domů a pozemků. Třetí třída postihovala čistý výtěžek obchodníků, průmyslníků, živnostníků a osob provozujících svobodná povolání. Byla stanovena pevnou sazbou z čistého výdělku. Na platy zaměstnanců s příjmy převyšujícími zákonem stanovenou hranici se vztahovala čtvrtá třída, v níž byly příjmy zdaněny progresivní sazbou. [3]

V roce 1986 byl přijat zákon o osobních daních přímých, jenž uzákonil ucelenou soustavu daní výnosových, doplněných o daň důchodovou. Předmětem této daně byl čistý úhrnný

důchod jedince. Tento příjem byl tvořen peněžitými příjmy, nepeněžitými příjmy včetně nájemné hodnoty bytu a hodnoty výrobků užitých pro vlastní potřebu živnostníka. Poprvé jsou zavedeny výdaje, které je možno od úhrnu příjmů odečíst. [3]

Zavedením válečné daně v roce 1916 byly zdaněny válečné zisky podnikatelů a společností a sazba daně byla v rozmezí mezi 5% a 45%. [3]

Další daňová reforma proběhla v roce 1927 a rozdělila přímé daně na daň důchodovou a daň výnosové. Daň důchodová již byla placena na základě podaného daňového přiznání poplatníkem / hlavou rodiny/ z veškerých příjmů domácnosti. [3]

Bylo stanoveno nezdanitelné minimum a z částek přesahujících toto minimum byla povinnost placení progresivní sazbou daně od 1% do 29%. Již v této době byla zavedena čtvrtletní zálohová povinnost a např. u mezd byla zavedeno placení srážkou u zdroje. [3]

Myslím, že tento způsob zdanění je nám velmi povědomý, neboť připomíná současný způsob zdanění. Daně výnosové postihovaly druhy příjmů jako např. všeobecná daň výdělková, zvláštní daň výdělková, domovní daň, daň rentová, daň pozemková. Osoby, které nevykonaly vojenskou službu v rozsahu nejméně 12 týdnů bez ohledu na pohlaví ve věku od 25 do 50 let byly povinny hradit branný příspěvek ve výši 10% přírůžkou k důchodové dani. [3]

Samostatnou kapitolou v oblasti daní na našem území je období budování socialistické společnosti. Hlavní zdroj příjmů státního rozpočtu byly daně placené podnikatelskou sférou, jejíž daňové zatížení bylo neúměrně vysoké. Stejně bylo nahlíženo i na soukromé podnikání. Naproti tomu přímé zdanění příjmů obyvatelstva bylo nízké a příjmy ze zdanění nebyly rozhodujícími příjmy státního rozpočtu. [1]

Byly zavedeny následující daně:

Důchodová daň družstev a jiných organizací

Daň z obrátu

Daň z výkonu pro podniky socialistického charakteru [1]

Po sametové revoluci v roce 1989 začala opět podpora soukromého podnikání a v oblasti daní byla proto zavedena daň z příjmů obyvatelstva, která svými úlevami podporovala rozvoj soukromého podnikání na území České republiky. Nová daňová soustava k 1.1.1993 rozdělila příjmové daně do dvou základních skupin – daň z příjmů fyzických osob a daň z příjmů právnických osob. Toto rozdělení trvá až do současnosti. [1]

3.2 Současnost daní z příjmů fyzických osob

V nové daňové soustavě, platné od r. 1993, byly zavedeny změny ve struktuře daní z příjmů fyzických osob. Daně z příjmů byly před touto reformou představovány daněmi:

Daň ze mzdy

Daň z příjmů z literární a umělecké činnosti

Daň z příjmů obyvatelstva

Od 1.1.1993 byla provedena redukce počtu právních norem, které upravují zdanění příjmů fyzických osob do jediné, tj. do zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. V tomto zákoně byly zavedeny další významné změny:

- rozšíření předmětu zdanění, včetně zdanění naturálních plnění a požitků,
- poplatníky daně z příjmů fyzických osob se staly všechny fyzické osoby, bez ohledu na formu podnikání,
- pro všechny poplatníky byly zavedena shodná výše nezdanitelného minima, dnes je reprezentováno slevou na dani na poplatníka, kdy tato částka představuje určitou hodnotu životního minima a na druhé straně je to i z důvodu administrativních nákladů spojených s výběrem daní, kdy při nízkých částkách jsou náklady na výběr daní vyšší než přínos do státního rozpočtu,
- zavedení možnosti odečtu vykázané daňové ztráty z podnikání v následujících letech, kdy poplatník vykáže kladný základ daně,
- u odepisovaného majetku je zavedena možnost volby zrychleného nebo rovnoměrného odepisování hmotného majetku,
- po zavedení zákona bylo v platnosti progresivní zdanění, v současnosti platí jednotná sazba daně 15%,
- v letech 2005, 2006 a 2007 byla zavedena možnost společného zdanění manželů, tato možnost byla daňovými subjekty využívána velmi intenzivně. Tento způsob zdanění byl výhodný zejména v případě, že jeden z manželů neměl vlastní příjmy, případně byly příjmy výrazně rozdílné,
- zákon umožňuje rozdělit příjmy a výdaje z podnikání na tzv. spolupracující osoby

- v rámci zákona je rovněž řešeno zdaňování příjmů ze zdrojů na území České republiky osobami, které nejsou daňovými rezidenty České republiky,
- nově byly mimo zákon o daních z příjmů zavedeny příspěvky na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti, jejich správou je pověřena Správa sociálního zabezpečení. Správou zdravotního pojištění byly pověřeny zdravotní pojišťovny, tyto platby však nejsou příjmem státního rozpočtu. [1]

Současné znění zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., prošlo od počátku své účinnosti obrovským množstvím změn a bylo přijato množství novel tohoto zákona. Každý, kdo se tímto zákonem musí řídit, a jak jsem v úvodu uvedla, jedná se o velké množství daňových poplatníků, potvrdí jeho složitost a nepřehlednost. Časté novelizace jednotlivých ustanovení ke zjednodušení zákona určitě nepřispívají. Zde uvádím pro zajímavost jednotlivé novely zákona o daních z příjmů, tak jak byly přijaty od účinnosti tohoto zákona. Takže úplný název zákona zní: zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 35/1993 Sb., ve znění zákona č. 96/1993 S., ve znění zákona č. 157/1993 Sb., ve znění zákona č. 196/1993 Sb., ve znění zákona č. 323/1993 Sb., ve znění zákona č. 42/1994 Sb., ve znění zákona č. 85/1994 Sb., ve znění zákona č. 114/1994 Sb., ve znění zákona č. 259/1992 Sb., ve znění zákona č. 32/1995 Sb., ve znění zákona č. 87/1995 Sb., ve znění zákona č. 118/1995 Sb., ve znění zákona č. 149/1995 Sb., ve znění zákona č. 248/1992 Sb., ve znění zákona č. 316/1996 Sb., ve znění zákona č. 18/1997 Sb., ve znění zákona č. 210/1997 Sb., ve znění zákona č. 151/1997 Sb., ve znění zákona č. 209/1997 Sb., ve znění zákona č. 210/1997 Sb., ve znění zákona č. 227/1997 Sb., ve znění zákona č. 168/1998 Sb., ve znění zákona č. 149/1998 Sb., ve znění zákona č. 333/1998 Sb., ve znění zákona č. 111/1998 Sb., ve znění zákona č. 144/1999 Sb., ve znění zákona č. 170/1999 Sb., ve znění zákona č. 225/1999 Sb., ve znění zákona č. 63/1999 Sb., ve znění zákona č. 129/1999 Sb., ve znění zákona č. 3/2000 Sb., ve znění zákona č. 17/2000 Sb., ve znění zákona č. 27/2000 Sb., ve znění zákona č. 72/2000 Sb., ve znění zákona č. 100/2000 Sb., ve znění zákona č. 103/2000 Sb., ve znění zákona č. 121/2000 Sb., ve znění zákona č. 132/2000 Sb., ve znění zákona č. 241/2000 Sb., ve znění zákona č. 340/2000 Sb., ve znění zákona č. 492/2000 Sb., ve znění zákona č. 120/2001 Sb., ve znění zákona č. 117/2001 Sb., ve znění zákona č. 239/2001 Sb., ve znění zákona č. 483/2001 Sb., ve znění zákona č. 453/2001 Sb., ve znění zákona č. 50/2002 Sb., ve znění zákona č. 128/2002 Sb., ve znění zákona č. 210/2002 Sb., ve znění zákona č. 308/2002 Sb., ve znění zákona č. 260/2002 Sb., ve znění zákona č. 575/2002 Sb., ve znění zákona

č. 198/2002 Sb., ve znění zákona č. 162/2003 Sb., ve znění zákona č. 438/2003 Sb., ve znění zákona č. 49/2004 Sb., ve znění zákona č. 19/2004 Sb., ve znění zákona č. 47/2004 Sb., ve znění zákona č. 257/2004 Sb., ve znění zákona č. 280/2004 Sb., ve znění zákona č. 359/2004 Sb., ve znění zákona č. 360/2004 Sb., ve znění zákona č. 436/2004 Sb., ve znění zákona č. 628/2004 Sb., ve znění zákona č. 676/2004 Sb., ve znění zákona č. 562/2004 Sb., ve znění zákona č. 669/2004 Sb., ve znění zákona č. 217/2005 Sb., ve znění zákona č. 342/2005 Sb., ve znění zákona č. 357/2005 Sb., ve znění zákona č. 441/2005 Sb., ve znění zákona č. 179/2005 Sb., ve znění zákona č. 530/2005 Sb., ve znění zákona č. 545/2005 Sb., ve znění zákona č. 552/2005 Sb., ve znění zákona č. 56/2006 Sb., ve znění zákona č. 57/2006 Sb., ve znění zákona č. 203/2006 Sb., ve znění zákona č. 223/2006 Sb., ve znění zákona č. 245/2006 Sb., ve znění zákona č. 109/2006 Sb., ve znění zákona č. 112/2006 Sb., ve znění zákona č. 264/2006 Sb., ve znění zákona č. 29/2007 Sb., ve znění zákona č. 67/2007 Sb., ve znění zákona č. 159/2007 Sb., ve znění zákona č. 179/2006 Sb., ve znění zákona č. 261/2007 Sb., ve znění zákona č. 296/2007 Sb., ve znění zákona č. 362/2007 Sb., ve znění zákona č. 126/2008 Sb., ve znění zákona č. 482/2008 Sb., ve znění zákona č. 2/2009 Sb., ve znění zákona č. 87/2009 Sb., ve znění zákona č. 326/2009 Sb., ve znění zákona č. 303/2009 Sb., ve znění zákona č. 216/2009 Sb., ve znění zákona č. 221/2009 Sb., ve znění zákona č. 326/2009 Sb., ve znění zákona č. 289/2009 Sb., ve znění zákona č. 304/2009 Sb., ve znění zákona č. 362/2009 Sb., ve znění zákona č. 227/2009 Sb., ve znění zákona č. 281/2009 Sb., ve znění zákona č. 199/2010 Sb. Používání uvedeného označení zákona o daních z příjmů je v praxi nereálné, přestože v každém rozhodnutí správce daně musí být odkaz na platné znění zákona podle kterého je rozhodováno, proto se v praktickém životě užívá označení: zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. V další části této bakalářské práce bude tento zákon uváděn v textu jako „zákon o daních z příjmů“. [6]

Přehled základních předpisů, které souvisí se správou daní z příjmů:

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 592/1992 S., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů [6]

Uvedený výčet předpisů, které bezprostředně souvisí s vyměřováním daňových povinností na daních z příjmů, je výčtem jen těch nejzákladnějších, ale ve skutečnosti je jich mnohonásobně více.

Vzhledem k tomu, že na finančním úřadu pracuji již od roku 1992, každá z výše uvedených novel zákona o daních z příjmů se více či méně dotkla přímo mé práce. Myslím, že moji práci nelze rozhodně považovat za jednotvárnou. Věřím, že moje praktické zkušenosti přispějí i k tomu, že v další části této práce budou uvedeny informace, které budou přínosem pro daňové poplatníky.

II ANALYTICKÁ ČÁST

4 ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Jak jsem již výše zmínila, jsem zaměstnancem státu, mým zaměstnavatelem je od 1.1.2011 Generální finanční ředitelství v Praze a pracuji pro Finanční úřad v Otrokovicích. Před změnou organizační struktury jsem byla do 31.12.2010 zaměstnancem Finančního ředitelství v Brně.

V době modernizace daňové správy po roce 1989 byly ustanoveny také finanční úřady, které začaly spravovat daně podle určené územní působnosti. Daňová správa byla původně soustředěna pouze v místech sídla okresu, např. Okresní finanční správa ve Zlíně. Do územní působnosti Finančního úřadu v Otrokovicích patří poplatníci (fyzické osoby) s místem trvalého bydliště v Otrokovicích, Napajedlech, Spytihněvi, Tlumačově, Žlutavě, Bělově, Pohořelicích, Oldřichovicích, Komárově, Halenkovicích.

Správou daně z příjmů fyzických osob se na Finančním úřadu v Otrokovicích zabývá šest pracovníků oddělení vyměřovacího a vymáhacího, kontrolu plnění daňových povinností provádí 9 pracovníků oddělení kontrolního.

Co se týká organizační struktury Finančního úřadu v Otrokovicích, který má v současné době 41 zaměstnanců, je tato tvořena čtyřmi odděleními a jedním referátem. Konkrétně se jedná o oddělení kontrolní, oddělení registrace a evidence daní, oddělení majetkových daní a oddělení vyměřovací a vymáhací, v jehož působnosti je i referát vyměřovací. Do působnosti referátu vyměřovacího patří správa daní z příjmů fyzických i právnických osob, daně z přidané hodnoty, daně silniční, daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků, daně z příjmů vybíraných srážkou podle zvláštní sazby daně fyzických i právnických osob.

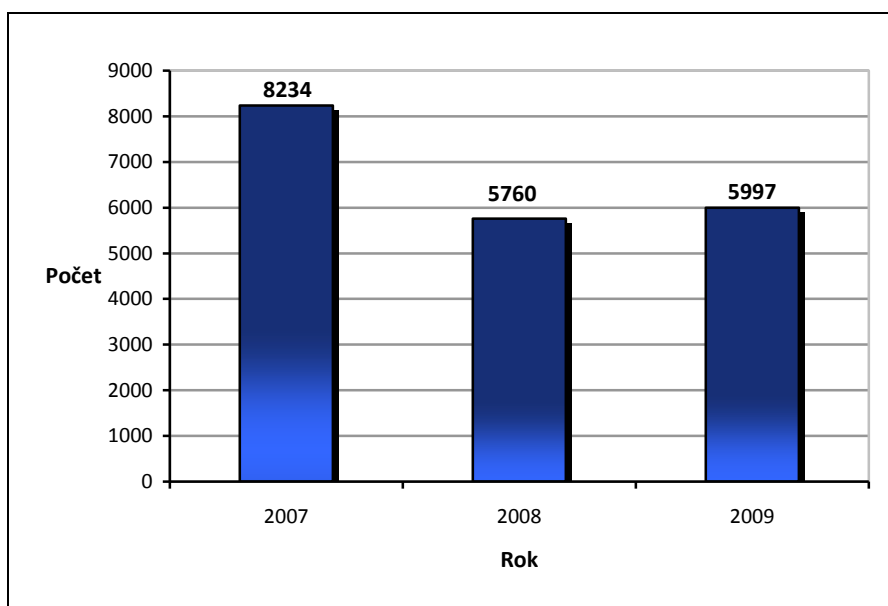
Vzhledem k tomu, že tato bakalářská práce je zaměřena na daň z příjmů fyzických osob, uvádím pro představu počet podaných daňových přiznání k dani z příjmů fyzických osob za poslední tři zdaňovací období. Daňové povinnosti za rok 2010 zde nejsou uvedeny, neboť by se jednalo o údaje neúplné.

V současné době probíhá zpracování, vyměřování a prověřování daňových přiznání za rok 2010, jejichž termín pro podání uplynul dnem 1.4.2011 a následný termín uplyne teprve dnem 1.7.2011. Tento termín se týká poplatníků, jejichž daňové přiznání zpracovává a předkládá daňový poradce na základě plné moci uložené v zákonem stanoveném termínu

u správce daně. Dá se však předpokládat, že počet podaných přiznání nebude výrazně nižší než v předchozích letech.

Počet podaných daňových přiznání za rok 2007 byl ovlivněn tím, že se jednalo o poslední zdaňovací období, za které bylo možno uplatnit společné zdanění manželů. Z tohoto důvodu podávali dobrovolně daňová přiznání i poplatníci, kterým sice nevznikla povinnost podání daňového přiznání podle zákona o daních z příjmů, ale pro něž byla tato forma velmi daňově výhodná.

Graf 1. Celkový počet daňových přiznání v jednotlivých letech

Zdroj: ADIS¹

4.1 Základní pojmy a jejich vysvětlení

Než se začnu podrobně věnovat jednotlivým položkám nezdanitelných částí základu daně a slev na dani daňových poplatníků – fyzických osob, je třeba uvést alespoň obecné informace týkající se vzniku daňové povinnosti a povinnosti podání daňového přiznání daňových poplatníků. Myslím, že je vhodné alespoň stručně vysvětlit některé další pojmy, které s uvedenou problematikou bezprostředně souvisí, např. kdo je poplatník, předmět daně z příjmů, dílčí základ daně apod.

Poplatníkem je osoba, jejíž příjmy jsou přímo podrobeny dani.

---

¹ Automatizovaný daňový informační systém

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou příjmy ze závislé činnosti a z funkčních požitků definované v § 6 zákona o daních z příjmů, příjmy z podnikatelské činnosti a jiné samostatné výdělečné činnosti dle § 7 uvedeného zákona, dále příjmy z kapitálového majetku dle § 8, příjmy z pronájmu dle § 9 a ostatní příjmy, jež jsou uvedeny v § 10 zákona o daních z příjmů. Za příjem je považován jak peněžní tak i nepeněžní příjem, nebo příjem dosažený směnou. Zákon o daních z příjmů uvádí, které příjmy se považují za příjmy, které jsou od daně z příjmů osvobozeny, případně ty, které nejsou předmětem daně. [6]

Uvedené kategorie příjmů poplatníka tvoří jednotlivé dílčí základy daně, z nichž je potom tvořen celkový základ daně a z něhož je vypočítána daňová povinnost poplatníka za konkrétní zdaňovací období.

Dílčí základ daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti je tvořen součtem hrubých mezd poplatníka zvýšeným o povinné sociální a zdravotní pojištění, které je hrazeno zaměstnavatelem za zaměstnance. Jedná se o tzv. superhrubou mzdu. Představuje hodnotu, která vstupuje jako dílčí základ daně do celkového základu daně, i když se v uvedeném případě jedná pouze o fiktivní hodnotu, kterou poplatník ve skutečnosti neobdržel. [6]

Dílčím základem daně z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti je rozdíl mezi příjmy a výdaji. Z hlediska daňového je třeba rozlišovat výdaje účetní a výdaje daňové. Tzv. daňové výdaje jsou takové, o které je možno snížit základ daně z podnikání v souladu se zákonem o daních z příjmů. Jedná se o poměrně rozsáhlou a komplikovanou problematiku, která však není předmětem této bakalářské práce. Obecně lze daňové výdaje charakterizovat jako výdaje, které byly vynaloženy v souvislosti s podnikáním a o kterých to stanoví zákon o daních z příjmů. Mimo tzv. prokázané výdaje umožňuje zákon o daních z příjmů uplatnění výdajů určitým procentem z příjmů. Tento způsob uplatnění výdajů je u poplatníků velmi populární, neboť snižuje riziko možných problémů při prokazování oprávněnosti uplatněných výdajů při daňové kontrole. V souvislosti s hospodářskou krizí bylo umožněno uplatnit výdaje u některých typů podnikatelské činnosti ve výši dosahující 80% příjmů. [6]

Kapitálové příjmy, které jsou definovány v ustanovení § 8 zákona o daních z příjmů, tvoří další dílčí základ daně. Jedná se např. o příjmy úrokového charakteru, vyplacených

dividend, podílů na zisku u společníků společností. Výši těchto příjmů nelze snížit o výdaje související s těmito příjmy. [6]

V ustanovení § 9 zákona jsou uvedeny příjmy z pronájmu jako další z dílčích základů daně. Příjmy je možno snížit o skutečně vynaložené výdaje, které souvisí s pronajímanou věcí, případně zákon umožňuje uplatnit snížení základu daně o výdaje stanovené procentem z příjmů, které nemusí být žádným způsobem poplatníkem dokladovány. [6]

Ostatní příjmy jsou v § 10 zákona o daních z příjmů definovány jako příjmy, při kterých dochází ke zvýšení majetku, pokud nejde o příjem dle § 6 až 9. Lze sem přiřadit zejména příjmy z nahodilých činností, příjmy z převodu vlastních nemovitostí, výhry v loteriích, ceny z veřejných soutěží atd. Dílčím základem daně je příjem snížený o výdaje prokazatelně vynaložené na jeho dosažení. Jsou-li výdaje spojené s jednotlivým druhem příjmu vyšší než příjem, k rozdílu se nepřihlíží. [6]

Základ daně poplatníka je součet všech dílčích základů daně, které byly zjištěny v souladu se zákonem o daních z příjmů. V zákoně o daních z příjmů je základ daně definován jako částka, o kterou příjmy plynoucí poplatníkovi ve zdaňovacím období, za které se pro účely daně z příjmů fyzických osob považuje kalendářní rok, přesahují výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. [6]

Daní se rozumí povinná nenávratná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu. Jedná se o transfer finančních prostředků od soukromého k veřejnému sektoru. Platba daně probíhá buď jako pravidelně se opakující v určitých časových intervalech, nebo se platí za určitých okolností nepravidelně. Daň je rovněž označována jako platba neúčelová a neekvivalentní. To, že se jedná o neúčelovou platbu znamená, že konkrétní daň v určité výši není určena k financování konkrétního projektu, ale stává se součástí celkových příjmů veřejných rozpočtů. Tyto jsou následně využívány k financování různých veřejných potřeb. Neekvivalentnost znamená, že poplatník nemá nárok na protihodnotu odpovídající platbě daně. Sazba daně z příjmů fyzických osob pro rok 2011 činí 15%. [7]

4.1.1 Právo a povinnost podání daňového přiznání

Povinnost podání daňové přiznání vzniká na základě ustanovení § 38g zákona o daních z příjmů každému, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob přesáhly 15.000,- Kč, pokud se nejedná o příjmy od daně osvobozené nebo o příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby. [6]

Daňové přiznání je povinen podat i ten, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob nepřesáhly 15.000,- Kč, ale vykazuje daňovou ztrátu. [6]

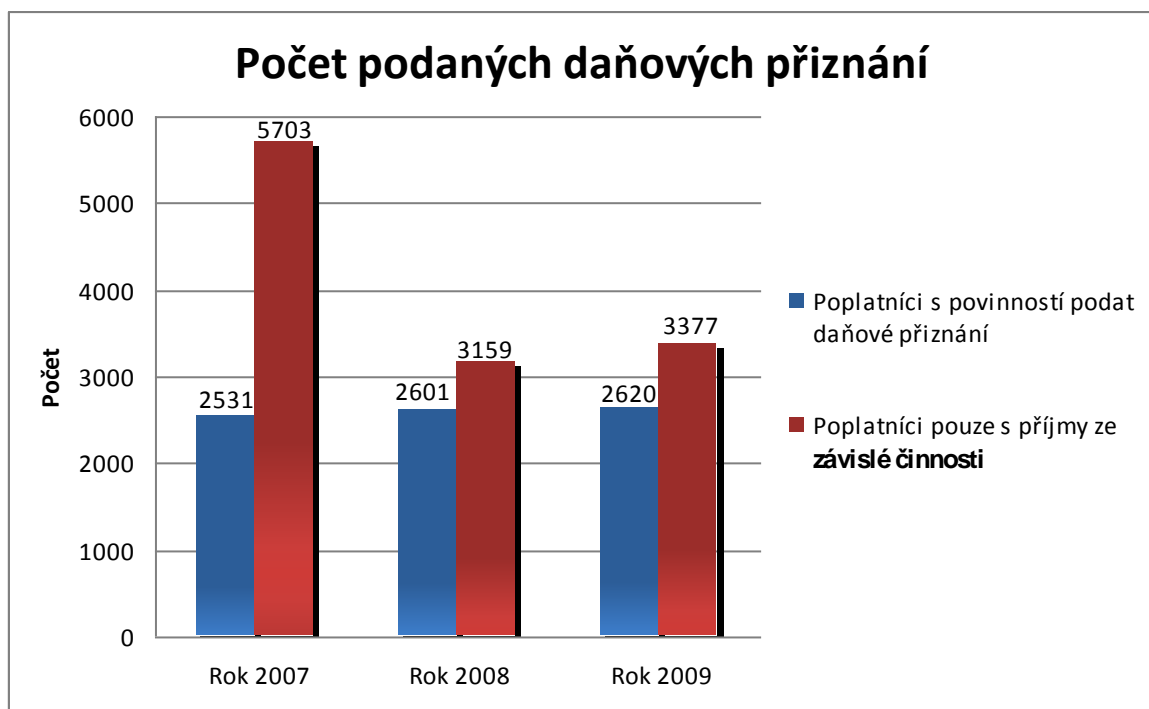
Dále je daňové přiznání povinen podat každý, kdo měl v uplynulém zdaňovacím období příjmy ze závislé činnosti od více plátců, přičemž se nejedná o poplatníka, který obdržel tyto příjmy od více plátců postupně. A také jsou povinni podat daňové přiznání poplatníci, kteří mají příjem ze závislé činnosti od jednoho plátce, ale jejich příjmy podle § 7 až 10 zákona o daních z příjmů přesáhly za zdaňovací období částku 6.000,- Kč. [6]

Současně zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, v § 135 stanoví, že povinnost podání daňového přiznání vzniká každému, koho k tomu správce daně vyzve. Samozřejmě nic nebrání tomu, aby daňový subjekt předložil daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob dobrovolně, zejména v případech, kdy zaměstnavatel odmítne provést roční zúčtování.

Poplatník má rovněž možnost podat daňové přiznání i v případě, že sice bylo u zaměstnavatele provedeno roční zúčtování, ale následně poplatník zjistí, že neuplatnil všechny slevy a položky odčitatelné od základu daně, které mu zákon o daních z příjmů umožňuje. V tomto případě je však nutné zvážit, zda sankce spojená s pozdním podáním daňového přiznání nebude vyšší než případný přínos ze vzniklého přeplatku na dani. Zejména po 1.1.2011, kdy vstoupil v platnost zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, je povinností správce daně ukládat sankce za pozdní podání daňového přiznání a minimální výše pokuty je 500,- Kč. Podle původního zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, který stanovil postupy při správě daní, měl správce daně rovněž oprávnění k uložení sankce za pozdní podání daňového přiznání, ale zda bude sankce uložena a v jaké výši, bylo na správním uvážení správce daně a sankce tudíž nemusela být vůbec uložena.

Z následujících údajů vyplývá, že podíl počtu daňových přiznání, která jsou poplatníky podávána, aniž by jim plynula povinnost ze zákona, je vyšší než počet daňových přiznání podaných povinně. Jak již bylo zmíněno, byl rok 2007 v tomto ohledu netypický z důvodu, že je jednalo o poslední rok možnosti uplatnit společné zdanění manželů. Údaje z následujících let však také dokazují, že počet poplatníků, kteří podávají daňová přiznání více či méně dobrovolně je opravdu vysoký, a proto i již zmíněné riziko není zanedbatelné.

Graf 2. Počet daňových přiznání z hlediska povinnosti jejich podání

Zdroj: ADIS

4.1.2 Nulová daňová povinnost

Po vysvětlení některých pojmů je možné pokračovat s konkrétními problémy, které nastávají při vyplňování daňového přiznání k dani z příjmů. Tiskopis daňového přiznání je koncipován do jednotlivých oddílů. Hlavním tématem této práce je správné naplnění oddílu 3. – nezdanitelné části základu daně a odčitatelné položky a oddílu 5. - uplatnění slev na dani a daňového zvýhodnění.

Aby daňový subjekt mohl efektivně přistoupit k uplatnění nezdanitelných částí základu daně a slev na dani, je třeba nejdříve zjistit základ daně, který se, jak je uvedeno výše, skládá z jednotlivých dílčích základů daně. V tomto případě je velmi důležité si uvědomit výši vypočteného základu daně, a to z důvodů, které budou podrobněji rozebrány v následujících kapitolách.

Pro názornost uvádím srovnání výpočtu daňové povinnosti v případě, kdy poplatník uplatňuje odčitatelné položky od základu daně a kdy tyto odčitatelné položky uplatněny nejsou.

V tabulce (Tab. 1) je uveden výpočet daňové povinnosti v případě, že nejsou uplatněny žádné nezdanitelné části základu daně a odčitatelné položky.

Tab. 1. Příklad výpočtu bez uplatnění odčitatelných položek

Řádky dle daňového přiznání	Hodnoty v Kč
ř. 45 základ daně	157 650,-
ř. 55 základ daně snížený o odeč. položky	157 650,-
ř. 56 základ daně zaokrouhlený	157 600,-
ř. 57 daň	23 640,-
ř. 64 sleva na poplatníka	23 640,-
ř. 74 daň po uplatnění slevy	0,-

Zdroj: vlastní, dle zákona o daních z příjmů

V tabulce (Tab. 2) je uveden výpočet daňové povinnosti v případě, že poplatník uplatňuje odečitatelné položky.

Tab. 2. Příklad výpočtu při uplatnění odčitatelných položek

Řádky dle daňového přiznání	Hodnoty v Kč
ř. 45 základ daně	157 650,-
ř. 47 odečet úroků	20 000,-
ř. 48 penzijní připojištění	12 000,-
ř. 49 životní pojištění	12 000,-
ř. 55 základ daně po odečtu	113 650,-
ř. 74 základ daně zaokrouhlený	113 600,-
ř. 57 daň	17 040,-
ř. 64 sleva na poplatníka	23 640,-
ř. 74 daň po uplatnění slevy	0,-

Zdroj: vlastní, dle zákona o daních z příjmů

Výše uvedený příklad ukazuje na skutečnost, že v některých případech je zbytečné, aby poplatníci pracně vyplňovali daňová přiznání, dokládali a shromažďovali potřebné doklady pro uplatnění nezdanitelných částí základu daně a odčitatelných položek, protože jejich uplatnění nemá vliv na výši daňové povinnosti. Jedná se o případy, kdy základ daně za zdaňovací období je nižší než cca 158.000,- Kč. V uvedeném případě se jedná o aktuální údaje za zdaňovací období roku 2011, neboť od roku 2011 došlo ke snížení základní daňové slevy na poplatníka o částku 1.200,- Kč za rok a toto snížení bylo prezentováno vládou jako tzv. „povodňová daň“. Za zdaňovací období roku 2010 by se jednalo o částku cca 166.000,- Kč, sleva na poplatníka byla ve výši 24.840,- Kč.

Další formou slevy na dani, která funguje obdobným způsobem jako sleva na poplatníka je uplatnění daňového zvýhodnění na vyživované dítě, žijící s poplatníkem ve společné domácnosti. Při splnění zákonných podmínek má poplatník nárok na uplatnění daňového zvýhodnění ve výši 11.604,- Kč ročně na každé dítě žijící s ním ve společné domácnosti, maximálně však o částku 52.200,- Kč.

Z následující tabulky (Tab. 3) je možné vyčíst výši základu daně, při které po uplatnění slevy na poplatníka a daňového zvýhodnění na vyživované děti, je daňová povinnost poplatníka za příslušné zdaňovací období nulová. Počet vyživovaných dětí je omezen maximální hodnotou, kterou je možné jako slevu na dani uplatnit.

Tab. 3. Nulová daňová povinnost

Počet dětí	Základ daně	Sleva na poplatníka	Daňové zvýhodnění	Daňová povinnost
1	234 960,-	23 640,-	11 604,-	0,-
2	312 320,-	23 640,-	23 208,-	0,-
3	389 680,-	23 640,-	34 812,-	0,-
4	467 040,-	23 640,-	46 416,-	0,-
5	505 600,-	23 640,-	52 200,-	0,-

Zdroj: vlastní, dle zákona o daních z příjmů (údaje jsou uvedeny v Kč)

Nelze však říci, že v uvedených případech nemají ostatní odčitatelné položky žádný vliv, tak jako je tomu u základní slevy na poplatníka. Daňové zvýhodnění totiž funguje na jiném principu. Zatímco pokud je daňová povinnost nižší než částka 23 640,- Kč, k rozdílu ve prospěch poplatníka se nepřihlíží, u daňového zvýhodnění se tento rozdíl nazývá daňovým bonusem a je poplatníkovi vyplacen ve formě přeplatku na dani, maximálně však do výše 52 200,- Kč.

4.2 Kritéria pro vyhodnocení rizik

Vzhledem k cílům bakalářské práce je třeba stanovit konkrétní hodnotící kritéria. Pro účely této bakalářské práce jsem zvolila kombinaci sledování rizika při uplatnění nezdánitelných částí základu daně, odčitatelných položek a slev na dani ze dvou pohledů. Prvním kritériem je množství zjišťovaných problémů, četnost doměřovaných daňových povinností z uvedeného titulu a rovněž četnost dotazů od daňových poplatníků, týkající se konkrétní položky ještě před podáním daňového přiznání a vyměřením daňové povinnosti. Z tohoto titulu budou jednotlivé položky nezdánitelných částí základu daně a slevy na dani

hodnoceny v rozmezí 0 – 5, přičemž hodnota 5 vyjadřuje nejvyšší míru rizika z hlediska porušení daňových povinností.

Druhým kritériem je částka, která představuje výši doměřované daňové povinnosti a představuje nejen finanční riziko pro daňového poplatníka, ale i případné trestní řízení z důvodu krácení daňové povinnosti nebo vylákání neoprávněné daňové výhody. Toto kritérium bude hodnoceno písmeny A – E, a hodnota E představuje nejvyšší rizikovost pro uvedené daňové a jiné problémy daňových poplatníků.

5 NEZDANITELNÉ ČÁSTI ZÁKLADU DANĚ

Jak jsem uvedla v úvodu této bakalářské práce, jedním z jejích cílů je uvedení konkrétních situací, které mohou v praxi nastat a souvisí s uplatňováním nezdaniitelných částí základu daně a slev na dani. Tyto položky jsou uváděny v II. oddílu daňového přiznání a nezdaniitelné části základu daně jsou tvořeny:

1. dary
2. úroky z úvěrů v souvislosti s bytovou potřebou poplatníka
3. penzijní připojištění
4. životní připojištění
5. členské příspěvky odborovým organizacím
6. úhrady za zkoušky v souvislosti s dalším vzděláváním

Podmínky pro uplatnění uvedených odčitatelných položek jsou uvedeny v ustanovení § 15 zákona o daních z příjmů a tyto odčitatelné položky jsou zde taxativně vymezeny. Zákon tyto položky uvádí jako nezdaniitelnou část základu daně, což svou podstatou znamená totéž, jako položka odčitatelná od základu daně. [6]

5.1 Dary

Zákon o daních z příjmů umožňuje snížení základu daně v souvislosti s poskytnutím daru. V zákoně jsou však stanoveny konkrétní podmínky, za kterých je možno uznat poskytnutí daru jako položku odečitatelnou od základu daně.

Ustanovení § 15 odst. 1 uvádí, že od základu daně lze odečíst hodnotu darů poskytnutých obcím, krajům, organizačním složkám státu, právnickým osobám se sídlem na území České republiky, jakož i právnickým osobám, které jsou pořadateli veřejných sbírek podle zvláštního zákona², a to na financování vědy a vzdělání, výzkumných a vývojových účelů, kultury, školství, na policii, požární ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat a jejich zdraví, na účely sociální, zdravotnické a ekologické, humanitární, charitativní, náboženské pro registrované církve a náboženské společnosti, tělovýchovné a sportovní, a politickým stranám a politickým hnutím na jejich činnost, dále fyzickým

---

² Zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách

osobám s bydlištěm na území České republiky provozujícím školská a zdravotnická zařízení a zařízení na ochranu opuštěných zvířat nebo ohrožených druhů zvířat, na financování těchto zařízení, dále fyzickým osobám s bydlištěm na území České republiky, které jsou poživateli invalidního důchodu a nebo jsou nezletilými dětmi závislými na péči jiné osoby, na zdravotnické prostředky nejvýše do částky nehrazené příspěvkem ze státního rozpočtu a na majetek usnadňující těmto osobám vzdělání a zařazení do zaměstnání. Úhrnná hodnota darů ve zdaňovacím období musí přesáhnout 2% ze základu daně nebo činit alespoň částku 1 000,- Kč, v úhrnu lze odečíst nejvýše 10% ze základu daně. Shodné podmínky platí podle zákona i pro poskytnutí darů právníkům nebo fyzickým osobám se sídlem nebo bydlištěm na území jiného členského státu Evropské unie, Norska nebo Islandu. [6], [8]

Pokyny k vyplnění přiznání k dani z příjmů fyzických osob k ř. 46 – odečet darů – uvádí následující: uveďte uplatňovanou hodnotu daru (darů), který (které) jste poskytl (poskytla) podle § 15 odst. 1 zákona. Úhrnná hodnota daru (darů) ve zdaňovacím období musí přesáhnout 2% ze základu daně anebo činit alespoň 1 000,- Kč. V úhrnu lze odečíst nejvýše 10% ze základu daně ř. 42.

Při podání daňového přiznání správce daně u doložených dokladů zkoumá, zda byly splněny zákonné podmínky, výše uvedené. Problémem je, že pro uznání nároku na snížení základu daně musí poplatník splnit několik podmínek současně. Poučení k daňovému přiznání zdůrazňuje pouze minimální a maximální výši daru, ale bohužel toto není jediná podmínka pro uznání. Zde musí být splněny tři podmínky, a to současně:

1. příjemce
2. účel
3. hodnota daru (darů) [8]

Zákon o daních z příjmů sice přímo neukládá poplatníkům povinnost prokazovat oprávněnost uplatnění odečitatelných položek při předložení daňového přiznání, správce daně je však oprávněn doložení dokladů požadovat. Většina poplatníků splní tuto povinnost na základě ústní nebo telefonické výzvy správce daně. V případě, že tak neučiní, má správce daně zákonné oprávnění k předložení dokladů daňový subjekt vyzvat. Na základě výzvy je zahájeno daňového řízení se všemi důsledky z toho plynoucími.

K prokázání výše a účelu může poplatník využít několik způsobů. Jedním z nich je darovací smlouva, která obsahuje všechny náležitosti, včetně klauzule o převzetí daru obdarovaným subjektem. Dalším může být potvrzení od zdravotnického zařízení, transfúzní stanice o bezplatném odběru krve, nebo složek krve, např. plazmy, krevních destiček, kostní dřeně, provedený v jeden den. V tomto případě je každý odběr oceněn částkou 2 000,- Kč. Zejména v případě přírodních katastrof je využíván nejrychlejší způsob poskytnutí daru, a to finanční dar zasláný na konkrétní účet charitativní organizace, který je možno doložit výpisem z účtu prokazujícím zaslání určité částky, případně útržkem složenky. Číslo účtu pro zaslání darů, které je takto možno zohledňovat pro daňové účely jsou uveřejňována na webových stránkách ministerstva financí. [8]

Dary je možné poskytnout buď ve formě peněžní nebo nepeněžní. Nepeněžní dar musí být pro účely uznání odpočtu od základu daně oceněn. Pokud není jeho ocenění známo, oceňuje se podle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku.

Přestože je velmi mnoho zákonných důvodů pro uznání odpočtu daru a různé zákonné způsoby prokazování jejich doložení, setkávám se v praxi s okolnostmi, které neumožňují uznat oprávněnost uplatnění tohoto odpočtu. Jedná se zejména o následující situace:

Nárok na odpočet daně nelze uznat v případě, že se nejedná o darování bezplatné, tzn. že dárci neoddrží od obdarovaného nic, co by znamenalo majetkovou hodnotu. Pokud je v darovací smlouvě pro obec uvedena podmínka, že darovaný obnos bude použit na vybudování komunikace, případně veřejného osvětlení nebo plynové přípojky k obydlí dárci, nelze tuto smlouvu považovat za darování splňující podmínky pro uplatnění odpočtu od základu daně. [7]

Dalším problémem může být příjemce daru, kdy hodnota daru i účel daru splňují podmínky zákona, avšak příjemcem daru je sdružení fyzických osob, které není registrováno a rozhodně se tudíž nejedná o právnickou osobu se sídlem na území České republiky, případně EU. V tomto případě, nelze o hodnotu poskytnutého daru snížit základ daně, neboť nejsou splněny zákonem stanovené podmínky.

V případě uzavřených smluv, kdy je ve smlouvě uveden účel „poskytnutí sponzorského daru“ není toto vymezení účelu pro uznání daru zcela dostačující. Pochybnosti mohou nastat např. při poskytnutí takového nespecifikovaného daru pro školské zařízení, neboť by tímto způsobem mohlo být hrazeno školné. Obdobný problém by mohl nastat i v případě poskytnutí nespecifikovaného daru zdravotnickému zařízení, kdy mohou být pochybnosti

o tom, zda tímto způsobem nebyla hrazena nadstandardní zdravotní péče, představující protiplnění, a proto nezakládající právo na uplatnění odpočtu. [9]

Doměření daňové povinnosti z důvodu neuznání poskytnutého daru jako odečitatelné položky od základu daně bylo i předmětem Rozsudku Nejvyššího správního soudu. V uvedeném případě se jednalo o to, že poskytnutý dar splňoval podmínky zákona o daních z příjmů, to znamená výši poskytnutého daru, účel daru i příjemce daru. To znamená, že po formální stránce nebylo možné tomuto úkonu nic vytknout. Při provádění kontrole však byl prověřován i skutečný obsah právního úkonu a bylo zjištěno, že právnická osoba, které byl dar poskytnut, byla založena účelově a jednalo se o poskytování služeb a uspokojování potřeb rodiny a příbuzenstva poskytovatele daru. Vzhledem k tomu, že v daňovém řízení má vždy přednost obsah před formou, neuznal správce daně nárok na odpočet z titulu poskytnutého daru a doměřil poplatníkovi daňovou povinnost. [10]

Proto, aby bylo možné si udělat představu o tom, v jakém množství a v jakých částkách je tato odečitatelná položka uplatněna a nárokována v daňových příznacích poplatníků, uvádím skutečné údaje z evidence správce daně – FÚ v Otrokovicích. Z uvedených údajů přibližně polovinu darů tvoří ocenění bezpříspěvkového dárcovství.

Tab. 4. Dary

Zdaňovací období	Počet výskytů	Celková hodnota
r. 2007	254	2 201 615,-
r. 2008	401	3 383 559,-
r. 2009	437	3 709 109,-

Zdroj: ADIS

Na základě stanovených zásad pro vyhodnocení rizika (viz kapitola 4.2) při uplatňování této položky a příkladů uvedených v této kapitole bych tuto položku zařadila do rizikové skupiny 3-C.

5.2 Úroky z úvěrů

Další možností, jak snížit základ daně je uplatnit odečet uhrazených úroků z úvěru. Tento institut byl do zákona o daních z příjmů zaveden od roku 1998. Tak jako všechno co se týká daní, tak i tato možnost podléhá zákonu o daních z příjmů a má stanoveny určité podmínky pro zákonné snížení základu daně.

Tyto konkrétní situace a podmínky jsou uvedeny v ustanovení § 15 odst. 3 a 4 zákona o daních z příjmů: od základu daně se odečte částka, která se rovná úrokům zaplaceným ve zdaňovacím období z úvěru ze stavebního spoření, úrokům z hypotečního úvěru poskytnutého bankou, sníženým o státní příspěvek poskytnutý podle zvláštních předpisů³, jakož i úvěru poskytnutého stavení spořitelnou, bankou nebo pobočkou zahraniční banky v souvislosti s úvěrem ze stavebního spoření nebo s hypotečním úvěrem, a použitým na financování bytových potřeb, pokud se nejedná o bytovou výstavbu, údržbu ani změnu stavby bytového domu nebo bytu ve vlastnictví podle zvláštního předpisu⁴ prováděnou v rámci podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti nebo pro účely pronájmu. Bytovými potřebami pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) výstavba bytového domu, rodinného domu, bytu nebo změna stavby
- b) koupě pozemku, pokud na něm bude postavena stavba uvedená pod písmenem a) s využitím úvěru na financování bytové potřeby v případě, že výstavba bytové potřeby bude zahájena do 4 let od okamžiku uzavření úvěrové smlouvy
- c) koupě bytového domu, rodinného domu včetně rozestavěné stavby těchto objektů
- d) splacení členského vkladu nebo vkladu právnické osobě jejím členem nebo společníkem za účelem získání práva nájmu nebo jiného užívání bytu nebo rodinného domu
- e) údržba a změna stavby bytového domu, rodinného domu nebo bytu ve vlastnictví, bytů v nájmu nebo užívání
- f) vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů nebo vypořádání spoludědictví v případě, že je spojeno se získáním bytu, rodinného domu nebo bytového domu
- g) úhrada ze převod členských práv a povinností družstva nebo podílu na obchodní společnosti uskutečněná v souvislosti s převodem práva nájmu nebo jiného užívání bytu

---

³ Nařízení vlády č. 244/1995 Sb., kterým se stanoví podmínky státní finanční podpory

⁴ Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám

- h) splacení úvěru nebo půjčky použitých poplatníkem na financování bytových potřeb uvedených v písmenech a) až g).

V případě používání výše uvedené bytové potřeby nebo její části k podnikatelské činnosti, lze uplatnit pouze poměrnou výši úroků z úvěru, tato možnost byla do zákona zavedena od 1.1.2001.

Další podmínky pro uznání odpočtu jsou uvedeny v ustanovení § 15 odst. 4 zákona o daních z příjmů. Zletilí účastníci smlouvy o úvěru si mohou uplatnit odpočet buď rovným dílem nebo jen jeden z nich. Úhrnná částka úroků, o které lze snížit základ daně u poplatníků v téže domácnosti, nesmí překročit částku 300 000,- Kč. Dále je důležité, aby poplatník předmět bytové potřeby pod body a) až c) vlastnil po celé zdaňovací období a předmět bytové potřeby pod písmeny a), c) a e) užíval k vlastnímu trvalému bydlení nebo trvalému bydlení druhého z manželů, potomků, rodičů nebo prarodičů obou manželů. V roce nabytí vlastnictví však stačí, jestliže předmět bytové potřeby poplatník vlastnil ke konci zdaňovacího období. [6], [8]

Nejedná se sice o doslovnou citaci zákona, ale jsou zde uvedeny podstatné podmínky pro možnost uplatnění odečtu úroků, které musí být splněny současně. V případě, že by ze strany poplatníka nebyla splněna byt' jen jedna z uvedených podmínek, nelze odpočet úroků poplatníkem uplatnit.

Pokyny k vyplnění daňového přiznání k této položce poskytují toto vysvětlení: uveďte uplatňovanou výši úroků zaplacených ve zdaňovacím období z poskytnutého úvěru ze stavebního spoření nebo z hypotečního úvěru uvedenou v potvrzení stavební spořitelny nebo banky nebo pobočky zahraniční banky anebo zahraniční banky. Úhrnná částka úroků, o které lze snížit základ daně podle § 15 odst. 3 a 4 ze všech úvěrů u poplatníků v téže domácnosti nesmí překročit 300 000,- Kč. Při placení úroků jen po část roku nesmí uplatňovaná částka překročit jednu dvanáctinu této maximální částky za každý měsíc placení úroků.

Vzhledem k neznalosti zákona však poplatníci, kteří obdrží potvrzení o výši zaplacených úroků z úvěru, uplatňují odpočet, aniž by si ověřili další podmínky pro jejich uplatnění. K této situaci napomáhají často i pracovníci nabízející a sjednávající podmínky při poskytnutí úvěru, neboť bez bližšího vysvětlení nabízejí možnost snížení základu daně budoucím klientům. Odpovědnost za správnost údajů uvedených v daňovém přiznání je však na straně poplatníků. Správce daně pak při kontrole splnění podmínek často neuzná

uplatněný nárok na odpočet úroků z úvěrů. Jaké nejčastější nedostatky jsou zjišťovány uvádím v následující pasáži.

Poplatník uzavřel překlenovací úvěr ze stavebního spoření na pořízení bytové potřeby, je účastníkem smlouvy o úvěru, hradil pravidelně úroky z úvěru, po uplynutí zdaňovacího období obdržel potvrzení o výši zaplacených úroků. Smlouva o převedení bytové potřeby do osobního vlastnictví byla uzavřena až v následujícím roce. V tomto případě nelze nárok na odpočet uznat, neboť poplatník neprokázal vlastnictví v prvním roce uzavření smlouvy.

Spoludlužníky uvedenými ve smlouvě o úvěru jsou rodiče, účel úvěru je pořízení bytové potřeby. Uvedenou bytovou potřebu však vlastní dcera s manželem, ale jelikož nesplňovali podmínky pro poskytnutí úvěru, úvěr byl poskytnut rodičům. Splátky z úvěru hradí dcera s manželem. Ani v tomto případě nelze uplatnit nárok na odečet úroků z úvěru, neboť účastníci smlouvy o úvěru nejsou vlastníky předmětné bytové potřeby.

Další problém nastává v případě, že rodiče jsou účastníky smlouvy o úvěru na pořízení bytové potřeby, bytová potřeba byla po celé zdaňovací období v jejich vlastnictví, splátky úvěru jsou rodiči řádně hrazeny a obdrželi od pojišťovny potvrzení o výši uhrazených úroků. Byt je využíván k přechodnému ubytování syna a současně z části pronajímán dalším spolubydlícím za úplatu. V tomto případě rovněž nelze uplatnit nárok na odečet úroků z úvěru.

Mladí manželé pořídili bytovou potřebu s pomocí úvěru od stavební spořitelny. Oba byli spoludlužníky, smlouva i ostatní podmínky pro uplatnění úroků z úvěru byly splněny a poplatníci několik let pravidelně uplatňovali odečet úroků z úvěru. Před koncem posledního zdaňovacího období bytovou potřebu prodali, přestože dál hradili splátky z úvěru a obdrželi potvrzení o výši zaplacených úroků z úvěru na pořízení předmětné bytové potřeby, nelze uznat nárok na odpočet, neboť bytová potřeba nebyla ve vlastnictví poplatníků po celé zdaňovací období.

Poplatník uzavřel smlouvu s Hypoteční bankou na poskytnutí úvěru pro účely přestavby nebytového prostoru na bytovou jednotku. Byl vlastníkem uvedené nemovitosti po celé zdaňovací období, nemovitost byla užívána k jeho trvalému bydlení, bohužel nepožádal stavební úřad o změnu účelu užití a ani nedoložil stavební povolení k provedení přestavby nebytového prostoru na objekt k bydlení. Nárok na uplatnění odpočtu proto nelze uznat.

Dále osoba, která není účastníkem smlouvy o úvěru nemůže uplatnit odečet úroků z úvěru i když fakticky úvěr platí, úvěr byl použit na úhradu plateb spojených s pořízením bytové

potřeby, jejímž je vlastníkem po celé zdaňovací období a která je užívána k trvalému bydlení prarodičů.

Další ze situací, které bohužel přináší život, a které opět neumožňují odečet uhrazených úroků ze stavebního spoření. Manželství bylo rozvedeno v roce 2008. Úvěr ze stavebního spoření uzavřela manželka a byla jediným dlužníkem, úvěr byl použit na úhradu bytové potřeby. Jejimi vlastníky byly ještě k 31.12.2009 oba manželé, neboť nedošlo k vypořádání společného majetku. Z důvodu neshod manželka i s dětmi opustila společný byt ještě koncem roku 2008 a trvale bydlela na jiné adrese. Za zdaňovací období r. 2009 nemůže uplatnit odpočet ani jeden z bývalých manželů. Manžel sice byt vlastnil po celé zdaňovací období a také užíval ke svému trvalému bydlení, nebyl však účastníkem smlouvy o úvěru. Manželka byla účastníkem úvěru, který řádně platila, byla vlastníkem bytu po celé zdaňovací období, ale bohužel nevyužívala byt k trvalému bydlení svému ani osob, o kterých to stanoví podmínky zákona.

Mladý muž uzavřel smlouvu o hypotečním úvěru za účelem pořízení bytové jednotky do osobního vlastnictví a pro vlastní trvalé bydlení. Je jediným dlužníkem uvedeným v hypoteční smlouvě. V průběhu zdaňovacího období se k němu do bytu přistěhovala přítelkyně, která se rozhodla finančně se podílet na společném bydlení a uhradila polovinu kupní ceny bytu. Manželství nebylo ve zdaňovacím období uzavřeno. K 31.12. byla v katastru nemovitostí uvedena jako spoluvlastník ideální poloviny uvedené bytové jednotky. Původní vlastník bytové jednotky si může uplatnit jako odčitatelnou položku od základu daně úroky pouze ve výši jedné poloviny. Nová spolumajitelka si neuplatní žádné odečet, neboť není uvedena jako spoludlužník v hypoteční smlouvě.

Správce daně zahájil daňové řízení k ověření oprávnění uplatnění nároku na odečet úroků z úvěru ze stavebního spoření v případě uplatnění odpočtů při pořízení pozemku, na němž měla být zahájena výstavba bytové potřeby nejdéle do čtyř let od uzavření úvěrové smlouvy. Úvěrová smlouva, s jejíž pomocí byl pořízen předmětný pozemek byla poplatníkem uzavřena v roce 2005. Poplatník v souladu se zákonem uplatňoval v následujících letech odečet úroků, za zdaňovací období 2009 však správce daně požadoval doložení dokladů o splnění podmínek např. předložením rozhodnutí o schválení stavby stavebním úřadem a dokladem o faktickém zahájení stavby. Poplatník žádným způsobem neprokázal splnění podmínek, proto správce daně za zdaňovací období 2009 neuznal nárok na odpočet. Od zdaňovacího období r. 2011 došlo u této položky ke změně zákona a pokud daňový subjekt nesplní podmínku zahájení výstavby do čtyř let od data

uzavření úvěrové smlouvy, je povinen přiznat neoprávněně uplatněné odpočty úroků i zpětně jako příjem dle § 10 zákona o daních z příjmů.

Poslední z negativních zjištění je následující příklad. Ve smlouvě o poskytnutí hypotečního úvěru nebyl pořízovaný objekt jednoznačně specifikován jako objekt k bydlení. Poplatník uplatnil nárok na odečet úroků z uvedeného úvěru. Správce daně šetřením zjistil, že uvedený objekt byl sice ve vlastnictví poplatníka po celé zdaňovací období, v katastru nemovitostí byla zapsána tato nemovitost jako objekt určený k rekreaci. Změna stavby nebyla provedena. Poplatník uvedl, že tento objekt je užíván k jeho trvalému bydlení. Uvedená nemovitost však nespĺňuje definici bytové potřeby pro účely zákona o daních z příjmů a následně pro uplatnění snížení základu daně o zaplacené úroky z úvěru.

Z výše uvedených příkladů vyplývá, že život přináší různé situace, které ani nelze zákonem postihnout. Bohužel nesplnění zákonných podmínek komplikuje daňovým poplatníkům možnost uplatnění nezdanitelné části základu daně, přestože prvotním záměrem zákonodárců bylo poplatníkům usnadnit přístup k vlastnímu bydlení a podpořit pořízování vlastního bydlení.

Přestože jsem uvedla poměrně velké množství příkladů kdy nelze odečet úroků z úvěrů odečíst, lze samozřejmě v převážné většině případů úroky z úvěrů bez problémů uplatnit jako odčitatelnou položku od základu daně. V závěru této kapitoly je uvedena tabulka (Tab. 5), která ukazuje počty poplatníků, kteří úroky z úvěrů uplatňují a je vidět, že počet těchto poplatníků narůstá a roste i hodnota uplatněných odpočtů.

Abych neuváděla pouze negativní příklady, je zde několik situací kdy naopak odečet úroků z úvěrů lze bez obav uplatnit.

V případě pořízování bytové potřeby formou převodu členských práv a povinností z úvěru ze stavebního spoření, je možno odečet úroků uplatnit, neboť jsou splněny podmínky zákona o daních z příjmů. [9]

Poplatník uzavřel smlouvu o úvěru ze stavebního spoření, který byl použit na koupi bytu do osobního vlastnictví. Na uvedené adrese však poplatník nemá hlášeno trvalé bydliště, ale poplatník prokáže, že zde skutečně bydlí. V tomto případě je možno úroky z úvěru uplatnit jako položku snižující základ daně, neboť jsou splněny zákonné podmínky. [7]

Údaje v následující tabulce (Tab. 5), dokládají počet poplatníků a celkovou hodnotu, o kterou poplatníci snížili základ daně z titulu uplatnění odpočtu úroků z úvěrů

v jednotlivých sledovaných letech. Jedná se o údaje, týkající se poplatníků, kteří jsou místně příslušní u Finančního úřadu v Otrokovicích.

Tab. 5. Odečet úroků

Zdaňovací období	Počet výskytů	Celková hodnota
r. 2007	922	19 523 156,-
r. 2008	1 595	42 952 091,-
r. 2009	1 685	49 247 896,-

Zdroj: ADIS

Na základě stanovených zásad pro vyhodnocení rizika (viz kapitola 4.2) při uplatňování této položky a příkladů uvedených v této kapitole bych tuto položku zařadila do rizikové skupiny 5-E.

5.3 Penzijní připojištění

Další možností snížení základu daně je odečet příspěvků zaplacených poplatníkem na penzijní připojištění. Způsob a podmínky pro snížení základu daně jsou stanoveny v ustanovení § 15 odst. 5 zákona o daních z příjmů: od základu daně ve zdaňovacím období lze odečíst příspěvek zaplacený poplatníkem na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem podle smlouvy o penzijním připojištění se státním příspěvkem uzavřené mezi poplatníkem a penzijním fondem. Částka, kterou lze takto odečíst, se rovná úhrnu příspěvků zaplacených poplatníkem na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem na zdaňovací období sníženému o 6.000,- Kč. Maximální částka, kterou lze takto odečíst za zdaňovací období činí 12.000,- Kč. Pokud poplatníkovi jeho penzijní připojištění zaniklo bez nároku na penzi nebo jednorázové vyrovnání a současně bylo poplatníkovi vyplaceno odbytné, pak nárok na uplatnění odpočtu nezdánitelné části základu daně zaniká a příjmem podle § 10 ve zdaňovacím období, ve kterém k této skutečnosti došlo, jsou částky, o které byl poplatníkovi v příslušných letech z důvodu zaplacených příspěvků na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem základ daně snížen. [6]

V pokynech k vyplnění daňového priznání se k možnosti uplatnění tohoto odečtu od základu daně sděluje následující: uveďte uplatňovanou výši plateb příspěvků, které jste zaplatil (zaplatila) na své penzijní připojištění se státním příspěvkem uvedenou v potvrzení penzijního fondu o zaplacených příspěvcích na penzijní připojištění se státním příspěvkem

na zdaňovacím období sníženou o 6.000,- Kč. Maximální částka, kterou lze takto odečíst ve zdaňovacím období, činí částku 12.000,- Kč.

Z výše uvedeného vyplývá, že maximálního odpočtu v souladu se zákonem, dosáhne poplatník, který hradí na příspěvcích na své penzijní připojištění se státním příspěvkem částku 18.000,- Kč za zdaňovací období. Musí se však jednat o platby, které splňují podmínky z hlediska výše a doby placení.

V případě této položky snižující základ daně se v praxi neseťkávám s příliš velkými problémy z hlediska jejího uplatnění z důvodu nesplnění podmínek. Největším problémem je to, že poplatníci často zapomínají snížit výši odečitatelné částky o 6.000,- Kč. Poplatníci, kteří hradí příspěvek do výše 500,- Kč měsíčně tudíž nemají možnost snížit základ daně o zaplacené příspěvky na penzijní připojištění v daném zdaňovacím období.

Vzhledem k tomu, že možnost uplatnění této položky je svým způsobem omezena výší hrazeného měsíčního příspěvku, vyskytuje se v daňových přiznáních pouze v asi třetinové výši oproti odpočtům uplatňovaným z hlediska uhrazeného životního pojištění poplatníků.

V souvislosti s touto položkou bych ještě ráda zmínila výši základu daně zmiňovanou pod položkou 4.1.2 – nulový základ daně, a to zejména v souvislosti s povinnostmi vyplývajícími z předčasného zrušení smlouvy o penzijním připojištění se státním příspěvkem.

Zákon ukládá povinnost tzv. „dodanění“ uplatněných odčitatelných položek v souvislosti s předčasným zrušením uzavřených smluv o penzijním připojištění se státním příspěvkem, to je přiznání částek uplatněných v jednotlivých letech jako položku snižující základ daně jako dílčí základ daně dle § 10 zákona ve zdaňovacím období, kdy došlo ke zrušení smlouvy. V případě, že příjmy poplatníka jsou nižší nebo dosahují výše základu daně pro následný výpočet nulové daňové povinnosti, je proto i z tohoto důvodu povinnost „dodanění“ odečtu příspěvků na penzijní připojištění zbytečné, ne-li přímo nevýhodné, tyto částky do daňového přiznání uvádět.

Zákon totiž neříká, že je povinností poplatníka přiznat následně částky při předčasném zrušení smlouvy o penzijním připojištění se státním příspěvkem, jejichž důsledkem je skutečné snížení daňové povinnosti, ale mluví o uplatnění položek snižujících základ daně, bez ohledu na následnou výši daňové povinnosti.

Na základě svých zkušeností však musím konstatovat, že se takto uplatněný odečet snížení daňového základu vyskytuje poměrně často nejen v daňových přiznáních, které si vyplňují přímo daňoví poplatníci, ale i v případech, kdy je daňové přiznání zpracováváno a předkládáno daňovými poradci, případně renomovanými účetními firmami.

Shodný problém se vyskytuje i v případě poplatníků, kteří uplatňovali snížení základu daně u svého zaměstnavatele v rámci ročního zúčtování a následně jim za zdaňovací období, ve kterém došlo k předčasnému zrušení smlouvy o penzijním připojištění se státním příspěvkem, vzniká povinnost podání daňového přiznání. V této situaci totiž poplatník jiným způsobem, než tím, že podá daňové přiznání nemá možnost splnit svou zákonnou povinnost.

Povinnost podání daňového přiznání však nevzniká poplatníkům ani při předčasném ukončení smlouvy o penzijním připojištění se státním příspěvkem v případě, že celková výše uplatněných odpočtů v jednotlivých zdaňovacích obdobích nepřesahuje celkově částku 6.000,- Kč, a to v souladu s ustanovením zákona o daních z příjmů, které stanoví podmínky pro povinnost podání daňového přiznání.

Údaje z daňových přiznání, uvedené v následující tabulce (Tab. 6), dokládají jak je tato odečitatelná položka využívána daňovými poplatníky.

Tab. 6. Odečet příspěvků na penzijní připojištění

Zdaňovací období	Počet výskytů	Celková hodnota
r. 2007	558	4 919 589,-
r. 2008	700	6 080 910,-
r. 2009	690	5 877 183,-

Zdroj: ADIS

K výše uvedeným skutečnostem a údajům bych ráda uvedla několik informací, které sice přímo nesouvisí s problematikou uplatňování odečitatelných položek a snižování základu daně z hlediska daní z příjmů, ale dokládají vliv ekonomické situace daňových poplatníků. Mezi lety 2007 a 2008 je vidět nárůst počtu smluv o penzijním připojištění se státním příspěvkem, u kterých poplatníci hradili vyšší částky než 6.000,- Kč ročně. Následně se v roce 2009 projevil vliv ekonomické krize, kdy došlo ke snížení počtu poplatníků, kteří dosáhli na snížení základu daně a myslím, že za zdaňovací období roku 2010 bude tento propad výrazně vyšší.

Na základě stanovených zásad pro vyhodnocení rizika (viz kapitola 4.2) při uplatňování této položky a příkladů uvedených v této kapitole bych tuto položku zařadila do rizikové skupiny 2-B.

5.4 Soukromé životní pojištění

Poplatník, který si platí pojistné na soukromé životní pojištění má možnost uplatnit další zvláštní nezdanitelnou část základu daně podle ustanovení § 15 odst. 6 zákona o daních z příjmů. V zákoně je tato možno definována takto: od základu daně za zdaňovací období lze odečíst poplatníkem zaplacené pojistné ve zdaňovacím období na jeho soukromé životní pojištění podle pojistné smlouvy uzavřené mezi poplatníkem jako pojistníkem a pojištěným v jedné osobě a pojišťovnou, která je oprávněna k provozování pojišťovací činnosti na území České republiky nebo jinou pojišťovnou usazenou na území členského státu Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru za předpokladu, že výplata pojistného plnění (důchodu nebo jednorázového plnění) je ve smlouvě sjednána až po 60 měsících od uzavření smlouvy, současně nejdříve v kalendářním roce, v jehož průběhu dosáhne poplatník věku 60 let, a u pojistné smlouvy s pevnou sjednanou pojistnou částkou pro případ dožití navíc za předpokladu, že pojistná smlouva s pevnou sjednanou pojistnou částkou pro případ dožití s pojistnou dobou od 5 do 15 let včetně má sjednanou pojistnou částku alespoň 40.000,- Kč a pojistná smlouva s pevnou sjednanou pojistnou částkou pro případ dožití s pojistnou dobou nad 15 let má sjednanou pojistnou částku alespoň na 70.000,- Kč. U důchodového pojištění se za sjednanou pojistnou částku považuje odpovídající jednorázové plnění při dožití. V případě jednorázového pojistného se zaplacené pojistné poměrně rozpočítá na zdaňovací období podle délky trvání pojištění s přesností na dny. Maximální částka, kterou lze odečíst za zdaňovací období, činí v úhrnu 12.000,- Kč, a to i v případě, že poplatník má uzavřeno více smluv s více pojišťovnami. Při nedodržení těchto podmínek z důvodu zániku pojištění nebo dodatečné změny doby trvání pojištění nárok na uplatnění odpočtu nezdanitelné části základu daně zaniká a příjmem podle § 10 ve zdaňovacím období, ve kterém k této skutečnosti došlo, jsou částky, o které byl poplatníkovi v příslušných letech z důvodu zaplaceného pojistného základ daně snížen, s výjimkou pojistných smluv, u nichž nebude vyplaceno pojistné plnění nebo odbytné a zároveň rezerva nebo kapitálová hodnota pojištění bude převedena na novou smlouvu soukromého životního pojištění splňující podmínky pro uplatnění nezdanitelné části základu daně. [6]

V pokynech pro vyplnění daňového přiznání se poplatník může dočíst následující: uveďte uplatňovanou výši pojistného, kterou jste zaplatil (zaplatila) na své soukromé životní pojištění uvedenou v potvrzení pojišťovny o zaplaceném pojistném na soukromé životní pojištění ve zdaňovacím období. Maximální částka, kterou lze odečíst za zdaňovací období činí v úhrnu 12.000,- Kč.

Výše uvedená citace zákona ukazuje jak jsou podmínky pro uplatnění slevy poměrně komplikovaně vyjádřené a přitom musí být splněny všechny současně. Pokyny k vyplnění daňového přiznání přitom žádným způsobem na tuto skutečnost neodkazují a upozorňují pouze na maximální výši, kterou je možno za zdaňovací období uplatnit. Tento problém je však obecný, jak je vidět z jednotlivých uvedených kapitol.

U poplatníka, který má příjmy z podnikatelské činnosti se předpokládá, že je alespoň částečně obeznámen ze zněním zákona o daních z příjmů. Avšak u poplatníků, kteří jsou z určitého důvodu nuceni si podat daňové přiznání a mají pouze příjmy ze závislé činnosti nelze předpokládat, že jsou jim podmínky pro uplatnění slev známy. Bohužel však platí, že neznalost zákona neomlouvá.

Abych se však vrátila k problematice uplatnění slevy z důvodu zaplaceného pojistného poplatníkem na jeho životní pojištění uvádím shrnutí podmínek pro uplatnění této nezdanitelné části základu daně. Soukromé životní pojištění zahrnuje tři druhy pojištění:

1. na dožití určitého věku
2. na smrt a dožití určitého věku
3. na důchodové pojištění

a současně musí být splněny základní podmínky, kterými jsou:

- ✓ pojistná smlouva je sjednaná mezi zaměstnancem a pojišťovnou (nikoli zaměstnavatelem a pojišťovnou sjednanou ve prospěch třetí osoby)
- ✓ ve smlouvě je sjednaná výplata pojistného plnění až po 60 kalendářních měsících a současně nejdříve v roce dosažení věku 60 let
- ✓ splnění minimální pojistné částky ve výši 40.000,- Kč, respektive 70.000,- Kč [9]

Nejčastějším problémem vyskytujícím se při praktickém uplatňování této odčitatelné položky jsou chybně vystavená potvrzení o zaplacení pojistného na soukromé životní pojištění oprávněnými subjekty, zejména pojišťovnami. U poplatníků v průběhu

zdaňovacího období poměrně často dochází ke změnám u uzavřených pojistných smluv, s tím, že stávající pojistné smlouvy jsou převedeny na smlouvy nové. Tyto smlouvy ve většině případů splňují podmínky zákona a nezakládají povinnost pro poplatníky přiznat uplatněné odpočty v jednotlivých zdaňovacích obdobích jako příjem dle ustanovení § 10 zákona o daních z příjmů. Pojišťovny v těchto případech často uvádí do částky pojistného uhrazeného ve zdaňovacím období hodnotu převedeného uhrazeného pojistného ze stávající smlouvy. Na základě takto chybně vystaveného potvrzení pak poplatník neoprávněně uplatňuje vyšší hodnotu odečtu. I když skutečně uhrazené pojistné ve zdaňovacím období je např. 2.500,- Kč, je v daňovém přiznání uplatněn odpočet v maximální výši 12.000,- Kč, neboť pojišťovna do uhrazené částky zahrne všechny položky, včetně převodu provedeného z původní pojistné smlouvy u jiné pojišťovny. Tyto částky však již jednou byly uplatněny jako odečitatelné položky v minulých zdaňovacích obdobích.

Dalším poměrně často objevujícím se prohřeškem je, že poplatníci uplatňují odpočet pojistného i v případě, že smlouvy nesplňují některou ze zákonem stanovených podmínek. Nejčastěji se jedná o porušení podmínky dosažení věku poplatníka v době sjednané výplaty pojistného, kdy není dodržen věk 60 let.

V menším počtu jsou uplatňovány odpočty, kdy sjednaná minimální pojistná částka uvedená ve smlouvě, nedosahuje ani zákonné hranice. Tato podmínka byla do zákona o daních z příjmů doplněna dodatečně, a to s platností od 1.5.2004, proto některé dříve uzavřené smlouvy tuto podmínku nesplňují.

Tak jako u pojistného na penzijní připojištění, zákon ukládá povinnost přiznání uplatněných nezdanitelných částí základu daně v případě předčasného zrušení smlouvy o životním pojištění ve zdaňovacím období, kdy ke zrušení smlouvy dojde. Tyto částky je poplatník povinen uvést jako příjem dle § 10 zákona o daních z příjmů. A shodná je i hranice, kdy je poplatník povinen podat daňové přiznání a „dodanit“ uplatněné odpočty, a to 6.000,- Kč.

Tím, že je možné uplatnit odpočet uhrazeného pojistného na soukromé životní pojištění bez omezené dolní hranice, vyskytuje se tato položka v daňových přiznání třikrát až čtyřikrát častěji než nezdanitelná část základu daně, vztahující se k platbám penzijního připojištění. Maximální částka, bez ohledu na počet uzavřených smluv, je 12.000,- Kč na jednoho poplatníka za zdaňovací období. To znamená, že pokud má poplatník uzavřeny

např. dvě smlouvy na soukromé životní pojištění a na jednu z nich uhrazeno 10.000,- Kč a na druhou uhrazeno 8.000,- Kč, lze ze zákona uplatnit pouze 12.000,- Kč. Obě smlouvy však musí splňovat všechny zákonem stanovené podmínky.

Přehled uplatněných odpočtů v souvislosti s uhrazeným pojistným na soukromé životní pojištění uvádí údaje uvedené v následující tabulce (Tab. 7). Rovněž u životního pojištění je vidět stagnace v počtu smluv za rok 2009 ve srovnání s rokem 2008, oproti nárůstu v období mezi lety 2007 a 2008. Dá se předpokládat, že i v této oblasti se projevil vliv ekonomické krize. Toto snížení nároku na odečet od základu daně se na druhé straně projevilo zvýšením počtu podaných daňových přiznání s povinností přiznat a zahrnout do základu daně uplatněné odpočty v předchozích letech.

Tab. 7. Odečet úhrad na soukromé životní pojištění

Zdaňovací období	Počet výskytů	Celková hodnota
r. 2007	1 739	13 379 427,-
r. 2008	2 415	18 536 983,-
r. 2009	2 398	18 542 155,-

Zdroj: ADIS

Na základě stanovených zásad pro vyhodnocení rizika (viz kapitola 4.2) při uplatňování této položky a příkladů uvedených v této kapitole bych tuto položku zařadila do rizikové skupiny 3-B.

5.5 Členské příspěvky

Výše uvedené možnosti uplatnění nezdanitelných částí základu daně jsou pro daňové poplatníky z daňového hlediska mnohem významnější. Další možnost, kterou zákon umožňuje, představuje odečet zaplacených členských příspěvků ve zdaňovacím období členem odborové organizace odborové organizaci, která podle svých stanov obhajuje hospodářské a sociální zájmy zaměstnanců v rozsahu vymezeném v zákoníku práce. Takto lze odečíst částku do výše 1,5% zdanitelných příjmů podle ustanovení § 6, s výjimkou příjmů podle ustanovení § 6 zdaněných srážkou podle zvláštní sazby daně, maximálně však do výše 3.000,- Kč za zdaňovací období. [6]

Pro bližší vysvětlení je třeba uvést, že se jedná o úhrn hrubé mzdy, odměn a dalších zdanitelných plnění. V tomto případě se při výpočtu limitu 1,5% vychází z hodnoty hrubé

mzdy, nikoli z tzv. superhrubé mzdy jako v případě odpočtu darů. Členské příspěvky bývají v praxi podle stanov většinou nižší než je stanovený limit. [9]

Tato nezdánitelná část základu daně nepředstavuje výrazný problém při jejím uplatňování a následné kontrole. Výše zaplacených členských příspěvků je poplatníky dokládána potvrzením, které svému členu vystavuje příslušná odborová organizace. U zaměstnavatelů s velkým počtem zaměstnanců a širokou odborovou základnou může být uhrazená výše členských příspěvků ve zdaňovacím období součástí Potvrzení o zdánitelných příjmech za zdaňovací období, kterým poplatníci dokládají výši příjmů dle ustanovení § 6 zákona o daních z příjmů, to znamená příjmů ze závislé činnosti. Toto potvrzení vydá poplatníkovi na žádost zaměstnavatel a musí být zaměstnavatelem potvrzeno.

Občasné problémy, které se v souvislosti s touto položkou daňového přiznání objevují, jsou zejména v tom, že poplatníci si neuvědomí, že je možné uplatnit maximální částku odečtu ve výši 3.000,- Kč. Jedná se však spíše o neznalost a dopady do daňové povinnosti jsou minimální.

Stejně jako u ostatních nezdánitelných částí základu daně, uvádím v následující tabulce (Tab.8) údaje z daňových přiznání poplatníků místně příslušných FÚ v Otrokovicích.

Tab. 8. Odečet úhrad členských příspěvků

Zdaňovací období	Počet výskytů	Celková hodnota
r. 2007	413	891 083,-
r. 2008	696	1 532 934,-
r. 2009	629	1 388 976,-

Zdroj: ADIS

Na základě stanovených zásad pro vyhodnocení rizika (viz kapitola 4.2) při uplatňování této položky a příkladů uvedených v této kapitole bych tuto položku zařadila do rizikové skupiny 2-A.

5.6 Úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání

Jako dosud poslední položka, kterou je možné odečíst od základu daně byla do zákona o daních z příjmů přiřazena možnost snížení základu daně o uhrazené poplatky za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání podle zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Od základu daně lze odečíst tyto úhrady v případě, že nebyly uhrazeny zaměstnavatelem ani nebyly uplatněny jako výdaj podle § 24 zákona o daních z příjmů poplatníkem s příjmy z podnikatelské činnosti. Nejvýše je možné odečíst částku 10.000,- Kč a u poplatníka, který je osobou se zdravotním postižením lze odečíst 13.000,- Kč, a u poplatníka, který je osobou s těžším zdravotním pojištěním až 15.000,- Kč. [6]

Tento nárok je třeba doložit potvrzením o výši provedené úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání, v případě osob se zdravotním postižením i doklady prokazujícími uznání invalidity.

Tato položka není v praxi téměř využívána, protože téměř žádné doložené potvrzení nespĺňuje stanovené podmínky. Většina potvrzení, které se poplatníci snaží pod touto položkou uplatnit je úhrada za školné na soukromých vysokých školách, často i zahraničních, nebo úhrada za jazykové kurzy.

Pro ověření možnosti uplatnění této odečitatelné položky je nejlepší variantou využití webových stránek www.narodni-kvalifikace.cz.

Tak jako u výše uvedených položek si ani u této neodpustím tabulku (Tab.9), s uvedením přehledu o skutečném daňovém dopadu této odečitatelné položky poplatníků.

Tab. 9. Odečet za zkoušky ověřující další vzdělávání

Zdaňovací období	Počet výskytů	Celková hodnota
r. 2007	0	0,-
r. 2008	2	3 886,-
r. 2009	0	0,-

Zdroj: ADIS

Na základě stanovených zásad pro vyhodnocení rizika (viz kapitola 4.2) při uplatňování této položky a příkladů uvedených v této kapitole bych tuto položku zařadila do rizikové skupiny 1-A.

Touto odečitatelnou položkou je ukončen blok informací, týkající se nezdanitelných částí základu daně a položek odčitatelných od základu daně. Proč se tyto položky nazývají nezdanitelnými částmi základu daně vyplývá z jejich podstaty.

Princip výpočtu daňové povinnosti je takový, že poplatník nejdříve zjistí jednotlivé části základu daně podle jednotlivých druhů příjmů, které do základu daně vstupují. Toto bylo vysvětleno v oddíle 4.1 základní pojmy a jejich vysvětlení.

Součtem jednotlivých dílčích základů daně vzniká celkový základ daně, od něhož se následně odečtou všechny nezdanitelné části základu daně, které byly podrobně rozebrány v jednotlivých výše uvedených kapitolách, a u nichž poplatník prokáže nárok. Teprve z tohoto rozdílu, který je následně zaokrouhlen na celé stokoruny dolů, je vypočtena příslušnou sazbou daně částka daně. Tato vypočtená částka daně není ještě pro poplatníka konkrétní daňovou povinností za zdaňovací období. Následně je částka daně ještě upravována o slevy na dani. Informace, týkající se této oblasti jsou předmětem dalšího pokračování bakalářské práce. Hodnota, která zůstane po odpočtu slev na dani, představuje konečnou daňovou povinnost poplatníka za konkrétní zdaňovací období.

6 SLEVY NA DANI

Slevy na dani, které se týkají daňových poplatníků – fyzických osob a jejich konkrétní podoba a možnosti uplatnění, jsou řešeny zejména v ustanovení § 35ba a § 35c zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

6.1 Sleva na poplatníka

Sleva na poplatníka reprezentuje určitý daňový princip, kdy tato částka představuje výši nezdanitelného minima, které se vztahuje bez výjimky na všechny daňové poplatníky. Současně představuje i hodnotu daňové povinnosti, při které výše administrativních nákladů spojených s výběrem daní je vyšší než příjem státního rozpočtu. [1]

Možnost uplatnění této slevy není v podstatě v zákoně vázána na žádné podmínky a je možno ji uplatnit i v případě, že se jedná o poplatníka s příjmy jen v několika měsících kalendářního roku, např. z důvodu, že se stal v průběhu zdaňovacího období nezaměstnaným. I v takovém případě má poplatník v rámci svého daňového přiznání nárok uplatnit slevu v plné roční výši, která za rok 2010 činí částku 24.840,- Kč a pro rok 2011 je ve výši 23.640,- Kč.

Princip jejího uplatnění je takový, že roční výše slevy na dani se odečte od výše daňové povinnosti vypočtené ze základu daně a pokud je tento rozdíl kladný, je možné uplatnit další položky představující slevy na dani. Pokud je daňová povinnost nižší než výše slevy na dani, je výsledkem daň ve výši nula. Daňová povinnost nemůže být po uplatnění základní slevy na dani záporná.

Jak jsem již uvedla, tato sleva na dani náleží každému poplatníkovi, bez ohledu na rezidentství, věk nebo stav automaticky, proto i v případě, že poplatník předloží správci daně daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob a tuto položku si sám neuplatní je správce daně je povinen zohlednit tuto slevu při vyměření daňové povinnosti poplatníka. Tato sleva je povinně zohledňována i v případě, že poplatník neplní své povinnosti vůči správci daně, a proto je mu správcem daně stanovena daň podle pomůcek. I v tomto případě je konečná daňová povinnost snížena o slevu na poplatníka. To, že k této slevě se přihlédne ex offio bylo potvrzeno i v Rozsudku Nejvyššího správního soudu, který se týkal právě postupu správce daně při stanovení daňové povinnosti podle pomůcek. [11]

Na základě stanovených zásad pro vyhodnocení rizika (viz kapitola 4.2) při uplatňování této položky a příkladů uvedených v této kapitole bych tuto položku zařadila do rizikové skupiny 1-A.

6.2 Sleva na manželku (manžela)

Tato sleva na dani umožňuje snížit daňovou povinnost o částku 24.840,- Kč v případě, že manželka (manžel) žijící s poplatníkem ve společné domácnosti, nemá vlastní příjem přesahující za zdaňovací období 68.000,- Kč. Do vlastního příjmu manželky příp. manžela se nezahrnují dávky státní sociální podpory, dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na péči, sociální služby, státní příspěvky na penzijní připojištění se státním příspěvkem, státní příspěvky podle zákona o stavebním spoření, stipendium poskytované studujícím soustavně se připravujícím na budoucí povolání, příjem plynoucí z důvodu péče o osobu blízkou nebo jinou osobu, která má nárok na příspěvek na péči. V případě, že manželé mají majetek ve společném jmění manželů, se do vlastního příjmu druhého z manželů nezahrnuje příjem, který plyne druhému z manželů, nebo se pro účely daně z příjmů považuje za příjem druhého z manželů. V případě, že se jedná o manželku nebo manžela, která je držitelem průkazu mimořádných výhod III. stupně, zvyšuje se částka slevy na dvojnásobek. [6]

Možnost uplatnění této slevy je velmi výhodná zejména v případě, že při vyšších příjmech druhého z manželů a z nich plynoucí vyšší daňové povinnosti.

Při ověřování nároku na uplatnění této položky správce daně zjistil několik porušení zákona. Jednalo se o případy, kdy si manželka na mateřské dovolené přivydělávala obchodováním přes internet a příjmy z této činnosti nezahrnula do hodnoty svých ročních příjmů. Manžel si uplatnil slevu na dani, a následně vyšla najevo skutečná výše příjmů manželky. Sleva na dani nebyla poplatníkovi uznána a poplatník měl povinnost neoprávněně uplatněnou slevu na dani uhradit na účet správce daně, se všemi důsledky z toho plynoucími.

Dalším případem bylo zjištění, že manželka si uplatnila slevu na dani na manžela, který podle svého prohlášení neměl ve zdaňovacím období příjmy vyšší než stanovený limit. Správce daně však zjistil, že ve zdaňovacím období obdržel manžel dědictví, jehož hodnota přesáhla stanovenou hranici. Ani v tomto případě nesplnil poplatník zákonem stanovenou podmínku, a proto nebylo možno uplatnit slevu na dani.

Manžel si uplatnil slevu na dani na manželku, jejíž výši příjmů doložil potvrzením zaměstnavatele manželky o výši příjmů, které ve zdaňovacím období nedosáhly výše 68.000,- Kč. Správce daně však získal informace o tom, že manželka získala od rodičů darem nemovitost, kterou ve zdaňovacím období prodala. Vzhledem k tomu, že se jednalo o darování, které nepatří do společného jmění manželů, jednalo se jednoznačně o příjem manželky, díky němuž neměl manžel nárok na uplatnění slevy na dani.

Uplatnění této slevy na dani je problematické zejména z důvodu zažitě představy poplatníků, že se vztahuje na všechny manželky případně manžely na mateřské dovolené, kteří pobírají rodičovské dávky, aniž by zohlednili i jiné příjmy, které obdrželi v průběhu zdaňovacího období. Na druhé straně je i pro správce daně poměrně náročné ověřit skutečnou výši příjmů osob, na které si poplatníci uplatňují slevy, neboť byla zrušena daňová povinnost na dani dědické a darovací u osob patřících pro účely těchto daní do I. skupiny, tzn. příbuzní v řadě přímé a manželé.

Zajímavou žalobu, která souvisí s touto problematikou řešil ve svém Rozhodnutí Krajský soud Plzeň. V daňovém přiznání si poplatnice uplatnila slevu na manžela, neboť dle jejího názoru neměl manžel za zdaňovací období vlastní příjmy, který by dosáhly stanovené hranice. Z daňového přiznání manžela vyplynulo, že měl příjmy ve výši cca 300.000,- Kč a výdaje cca 1.300.000,- Kč, přičemž poplatnice argumentovala tím, že příjmy manžela tudíž byly nulové. V uvedeném rozhodnutí je uvedeno, že pojem vlastní příjmy manžela nelze ztotožnit ani s pojmem základ daně ani s pojmem příjmy, které jsou předmětem daně. Pojem vlastní příjmy zahrnuje skutečně veškeré příjmy bez ohledu na to, zda jsou předmětem daně z příjmů, zda se jedná o příjmy zdanitelné či příjmy od daně osvobozené. [12]

V následující tabulce (Tab. 10) jsou uvedeny údaje o uplatnění této slevy u daňových poplatníků, kteří jsou místně příslušní Finančnímu úřadu v Otrokovicích.

Tab. 10. Sleva na manželku (manžela)

Zdaňovací období	Počet výskytů	Celková hodnota
r. 2008	501	12 362 040,-
r. 2009	486	11 929 410,-

Zdroj: ADIS

Na základě stanovených zásad pro vyhodnocení rizika (viz kapitola 4.2) při uplatňování této položky a příkladů uvedených v této kapitole bych tuto položku zařadila do rizikové skupiny 2-D.

6.3 Sleva na poživatele invalidního důchodu

Poplatník pobírající invalidní důchod pro invaliditu prvního nebo druhého stupně z důchodového pojištění podle zákona o důchodovém pojištění, může uplatnit slevu na dani ve výši 2.520,- Kč ročně. Poplatník, který pobírá invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně má možnost uplatnit roční slevu na dani ve výši 5.040,- Kč.

Další slevou na dani je možnost uplatnění částky 16.140,- Kč ročně v případě, že poplatník je držitelem průkazu ZTP/P. [6]

U těchto položek se nevyskytují žádné závažnější problémy. Problémy mohou nastat v případě, že u poplatníka dojde k přehodnocení stupně invalidity v průběhu zdaňovacího období, za které je sleva uplatněna.

Naopak poplatníci téměř nevyužívají možnost uplatnění této slevy v případě, že nárok na výplatu invalidního důchodu jim zanikne z důvodu souběhu nároku na výplatu invalidního důchodu a starobního důchodu. [9]

Zákon rovněž umožňuje uplatnit slevu na dani poplatníkovi, který je podle zvláštních předpisů invalidní ve třetím stupni, ačkoli mu nebyl přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, z jiných důvodů než proto, že je invalidní ve třetím stupni.

Výše uvedené skutečnosti prokazuje poplatník rozhodnutím o přiznání důchodu, dokladem o výplatě důchodu, předložením průkazu ZTP/P. [6]

Přehled o počtech poplatníků a částkách, které byly v rámci daňových přiznání uplatněny jsou uvedeny v následujícím přehledu (Tab.11).

Tab. 11. Sleva na poživatele invalidního důchodu

Zdaňovací období	Počet výskytů	Celková hodnota
r. 2008	100	303 450,-
r. 2009	120	354 690,-

Zdroj: ADIS

Na základě stanovených zásad pro vyhodnocení rizika (viz kapitola 4.2) při uplatňování této položky a příkladů uvedených v této kapitole bych tuto položku zařadila do rizikové skupiny 2-A.

6.4 Sleva na studenta

U poplatníka, který se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem nebo předepsaným výcvikem, a to až do dovršení věku 26 let nebo po dobu prezenční formy studia v doktorském studijním programu, který poskytuje vysokoškolské vzdělání až do dovršení věku 28 let, je možné uplatnit slevu 4.020,- Kč za rok. Soustavná příprava na budoucí povolání je posuzována podle zvláštních předpisů⁵ pro účely státní sociální podpory. [6]

Tuto položku lze uplatnit ve výši 335,- Kč za každý měsíc zdaňovacího období, ve kterém poplatník splnil podmínky stanovené zákonem.

Z hlediska uplatnění této položky je podle mých zkušeností nejproblematičtější studium na středních školách, vyšších odborných školách a jazykových školách. Zde je pro uznání nároku nejvíce podmínek, které musí dle zákona poplatník splnit.

Slevu na studenta nelze uznat pokud student nesloží maturitní zkoušku v řádném termínu ze dvou a více předmětů a následně od září nastoupí k dennímu jednoletému studiu jazyků na jazykové škole, která je schválena a uznávána v souladu se zákonem. V tomto případě není splněna podmínka, že v roce zahájení jednoletého jazykového studia musí být také úspěšně vykonána první maturitní zkouška. Poplatníkovi v tomto případě nenáleží sleva na studenta od září. Zajímavostí je, že pokud by tento student v lednu následujícího roku vykonal opravnou maturitní zkoušku a od září téhož roku znovu nastoupil k jednoletému studiu jazyků, od září by byla splněna podmínka soustavné přípravy na budoucí povolání a sleva na studenta by poplatníkovi náležela. [9]

V případě, že se sice jedná o poplatníka ve věku do 26 let, který složil maturitní zkoušku na střední škole v řádném termínu, ale k jednoletému dennímu studiu jazyků nastoupil až v následujícím roce, nelze tuto skutečnost uznat jako soustavnou přípravu na budoucí povolání a poplatník nemá nárok na uplatnění slevy na studium. S tímto následně souvisí

---

⁵ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální pomoci, ve znění pozdějších předpisů

i další povinnosti takového poplatníka, a to je povinnost hrazení sociálního a zdravotního pojištění.

Poplatník si uplatnil slevu na studenta z titulu studia na vyšší odborné škole. V potvrzení o studiu, které přiložil k daňovému přiznání bylo uvedeno, že se jedná o studium distanční. V tomto případě měl správce daně pochybnosti o nároku na uplatnění slevy. Vyšší odborné studium je považováno za studium na střední škole, a pro toto studium existují v zákoně určitá omezení týkající se pracovní činnosti. Poplatník byl vyzván k předložení případné smlouvy o pracovně-právním vztahu. Na výzvu byla tato smlouva předložena a jednalo se o pracovně-právní vztah zakládající vznik povinného nemocenského pojištění, vyplývající ze zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Toto studium není z hlediska zákona o státní sociální podpoře považováno za soustavou přípravu na budoucí povolání, proto nelze uplatnit u tohoto poplatníka slevu na studium.

Dalším problémem při uplatnění slevy na studium je období po ukončení studia. Při řádném ukončení středoškolského studia je poplatník považován za studenta obvykle do 31.8. Platí zde ovšem rovněž podmínka, že poplatník nesmí být v měsících červenci a srpnu výdělečně činný po celý měsíc. V případě, že poplatník uzavře pracovně-právní vztah od 1.8. na dobu neurčitou, nelze za měsíc srpen již uplatnit slevu na studium.

U vysokoškolského studia je zákon mnohem více vstřícný pro uznání soustavné přípravy na budoucí povolání. Omezení zde vyplývá pouze z dovršení věku 26 let a z ukončení studia, a to buď řádným způsobem nebo vyloučením ze studia. Zde se vyskytují problémy, které vyplývají z potvrzení o studiu, která jsou vysokými školami vystavována. Potvrzení o studiu škola obvykle vystavuje na období akademického roku a není zde zohledněno případné ukončení studia v průběhu tohoto období. Poplatníci si proto mohou neoprávněně uplatňovat slevu na studium i za období, za které jim tato sleva již nenáleží. Zde je problematické tuto situaci ze strany správce daně vždy odhalit, a to zejména z kapacitních důvodů. Potvrzení o studiu je dokládáno jako příloha k daňovému přiznání, rozhodnutí o ukončení studia se vyskytuje jako příloha k daňovému přiznání jen ojediněle.

Na rozdíl od jednoletého jazykového studia, je poplatníkovi uznána soustavná příprava na budoucí povolání i v případě, že do věku 26 zahájí vysokoškolské studium kdykoli, nemusí to být jen v roce úspěšného ukončení středoškolského studia.

Další tabulka (Tab. 12) poskytuje informace o tom, jak je daňovými poplatníky využívána možnost uplatnění této slevy na dani.

Tab. 12. Sleva na studium

Zdaňovací období	Počet výskytů	Celková hodnota
r. 2008	89	310 210,-
r. 2009	78	248 905,-

Zdroj: ADIS

Na základě stanovených zásad pro vyhodnocení rizika (viz kapitola 4.2) při uplatňování této položky a příkladů uvedených v této kapitole bych tuto položku zařadila do rizikové skupiny 3-B.

Usnesení Ústavního soudu České republiky řeší stížnost daňového subjektu, která sice nesměřuje přímo proti postupu správce daně a doměření daňové povinnosti z důvodu neuznání slevy na studenta, tento procesní postup však této stížnosti předcházela. Stěžovatel považuje za diskriminační a v rozporu se základními právy skutečnost, že stát omezuje dobu přípravy na studium do 26. resp. 28. let. Stížnost byla odmítnuta jako neopodstatněná. [13]

6.5 Daňové zvýhodnění na vyživované dítě

Poplatníci, kteří jsou uvedeni v ustanovení § 2 zákona o daních z příjmů, mají nárok na uplatnění daňového zvýhodnění na vyživované dítě žijící s ním v domácnosti, a to ve výši 11.604,- Kč ročně. Podle zákona se tudíž tato možnost vztahuje na poplatníky, kteří jsou definováni v § 2 zákona o daních z příjmů. Poplatníky daně z příjmů fyzických osob jsou fyzické osoby. Dále § 2 definuje poplatníky, kteří mají na území ČR bydliště nebo se zde obvykle zdržují jako daňové rezidenty. Jsou zde definováni i poplatníci, u kterých dani z příjmů podléhají pouze příjmy ze zdrojů na území ČR – tzv. daňoví nerezidenti. [6]

Daňové zvýhodnění může poplatník uplatnit buď formou slevy na dani, daňového bonusu nebo jako kombinaci slevy na dani a daňového bonusu. Je-li nárok poplatníka na daňové zvýhodnění vyšší než daňová povinnost za příslušné zdaňovací období, je vzniklý rozdíl daňovým bonusem. V tomto případě nastává situace, kdy poplatník neuhradí na daňové povinnosti za zdaňovací období ani korunu, naopak je mu vyplacen správcem daně daňový bonus, který má formu přeplatku na dani. Poplatník může daňový bonus uplatnit, pokud jeho výše činí alespoň 100,- Kč, maximálně však do výše 52.200,- Kč ročně. [6]

Zákon o daních z příjmů v ustanovení § 35c stanoví podmínky a okolnosti, za kterých mají poplatníci možnost uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě. Podmínky a možnosti uplatnění jsou uvedeny v následujícím textu.

Daňový bonus může uplatnit poplatník, který ve zdaňovacím období měl příjem dle ustanovení § 6, 7, 8 nebo 9, alespoň ve výši šestinásobku minimální mzdy stanovené pro zaměstnance odměňovaného měsíční mzdou k počátku příslušného zdaňovacího období, splňující podmínky zvláštního předpisu upravujícího výši minimální mzdy⁶. Výše minimální mzdy vyplývající z uvedeného předpisu je výši 8.000,- Kč měsíčně. U poplatníka, který má příjmy pouze podle ustanovení § 9 zákona o daních z příjmů, nesmí výdaje převýšit tyto příjmy. Do výše příjmů pro splnění této podmínky se nezahrnutí příjmy od daně osvobozené a příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně. [6]

Za vyživované dítě poplatníka se pro účely zákona o daních z příjmů považuje dítě vlastní, osvojené, dítě v péči, která nahrazuje péči rodičů, dítě druhého z manželů a vnuk (vnučka), pokud jeho (její) rodiče nemají příjmy, z nichž by mohli daňové zvýhodnění uplatnit, pokud je:

- a) nezletilým dítětem
- b) zletilým dítětem až do dovršení věku 26 let, jestliže nepobírá invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně a
  1. soustavně se připravuje na budoucí povolání, splňující podmínky zákona o státní sociální podpoře
  2. nemůže se soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, nebo
  3. z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. [6]

Dočasný pobyt dítěte mimo domácnost nemá vliv na uplatnění daňového zvýhodnění. Jedná-li se o dítě, které je držitelem průkazu ZTP/P, zvyšuje se částka daňového bonusu na dvojnásobek, maximální výše daňového bonusu se však nezvyšuje.

---

⁶ Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Vyživuje-li dítě v jedné domácnosti více poplatníků, může daňové zvýhodnění ve zdaňovacím období nebo v tomtéž kalendářním měsíci zdaňovacího období uplatnit jen jeden z nich.

Poplatník, který vyživuje dítě jen jeden kalendářní měsíc nebo několik kalendářních měsíců ve zdaňovacím období, má nárok na uplatnění slevy na vyživované dítě ve výši 1/12 za každý kalendářní měsíc, na jehož počátku byly splněny podmínky pro jeho uplatnění. Daňové zvýhodnění lze uplatnit již v kalendářním měsíci, ve kterém se dítě narodilo, nebo ve kterém začíná soustavná příprava dítěte na budoucí povolání, nebo ve kterém bylo dítě osvojeno nebo převzato do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu.

Rovněž tato sleva na dani je vázána na splnění celé řady podmínek a naopak je možnost uplatnění této slevy přiznána zákonem i jiným osobám, nikoli jen rodičům. Prarodiče mohou uplatnit slevu na vyživované dítě, při splnění podmínky minimálního příjmu ve výši šestinásobku minimální mzdy, pokud jejich potomek nemá vlastní příjem a stal se rodičem. V tomto případě mohou uplatnit slevu na vnuka a i dítě, pokud se jedná o studenta do 26 let. Prarodiče si rovněž mohou uplatnit slevu na vyživované dítě v případě, že je jim vnuk svěřen do péče rozhodnutím soudu.

Sleva na vyživované dítě má v zákoně o daních z příjmů poněkud specifický režim ve srovnání s ostatními slevami. Ostatní slevy na dani jsou pro poplatníka účinné, pokud byly podmínky pro jejich uplatnění splněny k 1. dni v měsíci. Pouze u slevy na vyživované dítě má poplatník možnost uplatnit slevu již v kalendářním měsíci, kdy se dítě narodilo, nebo ve kterém začíná jeho soustavná příprava na budoucí povolání. [6]

Při uplatňování slevy na nezletilé dítě se vyskytují problémy pouze z důvodu, že se rodiče nedokáží dohodnout, který z nich si uplatní tuto slevu. Zejména v období rozvodu rodičů, kdy není upravena péče o děti dohodou nebo rozhodnutím soudu, si často uplatňují v tomtéž měsíci slevu na vyživované dítě oba rodiče, ačkoli zákon tuto možnost vylučuje. Problém je, že oba rodiče v takových případech splňují nárok na uplatnění slevy, neboť žijí dosud ve společné domácnosti a oba se podílejí na výživě dítěte. V takovém případě správce daně většinou přizná nárok na slevu v poloviční výši pro každého z rodičů, ačkoli toto rozhodnutí nemá stoprocentní oporu v zákoně, bylo dosud ze strany poplatníků nakonec respektováno.

Jinak byla ze strany správce daně řešena situace, kdy po rozvodu manželů bylo dítě svěřeno do střídavé péče rodičů. Vzhledem k tomu, že rodiče bydlí po rozvodu v sousedních domech, byla stanovena střídavá péče tak, že v první polovině měsíce bylo dítě svěřeno do péče matky a v další polovině do péče otce. Oba rodiče si uplatnili slevu na vyživované dítě v plné výši za celé zdaňovací období. V tomto případě správce daně uznal nárok na slevu na vyživované dítě matce, neboť u ní byly splněny podmínky pro uplatnění slevy na počátku kalendářního měsíce, tak jak to stanovuje zákon.

Bohužel se několikrát za zdaňovací období objeví i neoprávněně uplatněná sleva na vyživované dítě nebo uplatněný daňový bonus v případě, že výše příjmů poplatníka je nižší než šestinásobek minimální mzdy. V tomto případě nejenže nemá poplatník nárok na uplatnění slevy na dani a vyplacení daňového bonusu správcem daně, ale v případě, že mu byl daňový bonus vyplacen v průběhu zdaňovacího období zaměstnavatelem, je poplatník povinen neoprávněně vyplacený daňový bonus správci daně uhradit.

Další problematickou okolností při uplatňování této položky je u zletilých dětí splnění podmínek soustavné přípravy na budoucí povolání podle zákona o státní sociální podpoře, konkrétně podle ustanovení § 12 až 15 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Posouzení splnění nároku na uznání této slevy je obdobné jako u slevy na studium.

Nyní se zaměřím na několik problematických zjištění z daňových řízení, která souvisí s uplatňováním slev na zletilé vyživované dítě. Poplatník, uplatňující se slevu na zletilé vyživované dítě, předložil potvrzení o studiu dítěte na střední škole. Potvrzení se vztahovalo na měsíce 01. – 08. zdaňovacího období, neboť studium bylo zakončeno v řádném termínu složením maturitní zkoušky. Současně však bylo předloženo za toto zdaňovací období daňové přiznání zletilým dítětem a z daňového přiznání bylo zjištěno, že toto dítě již od 1.7. uzavřelo pracovní poměr a stalo se výdělečně činným. V uvedeném případě pak rodič nemá za měsíce červenec a srpen nárok na slevu na vyživované dítě.

Rovněž nelze uznat poplatníkovi slevu na vyživované dítě, pokud dítě neukončí řádně studium na střední škole úspěšným složením maturitní zkoušky a následně od září nastoupí k dennímu studiu jednoletého jazykového kurzu na škole, splňující podmínky zákona⁷. V tomto případě se nejedná o soustavnou přípravu na budoucí povolání, proto rodič nemá

---

⁷ Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě škol

nárok na uplatnění slevy na vyživované dítě. Rodič má nárok na uplatnění slevy na vyživované dítě pouze za měsíce, v nichž dítě bylo studentem střední školy. [9]

Poměrně často se u této položky vyskytují problémy v případech, kdy děti studují vyšší odborné školy. Vyšší odborné školy jsou zařazeny z hlediska posuzování soustavné přípravy na budoucí povolání do kategorie středních škol, což si poplatníci málokdy uvědomují. Rodiče, jejichž zletilé dítě mladší 26-ti let studují na VOŠ formou dálkového studia, mají nárok na uplatnění slevy na vyživované dítě pouze v případě, že dítě není výdělečně činné nebo výdělečná činnost nezakládá povinné nemocenské pojištění. Při daňovém řízení je však většinou prokázán opak, a výdělečná činnost je také ve většině případů důvodem pro kombinovanou formu studia. Zákon v tomto případě stanoví, že za soustavnou přípravu dítěte na budoucí povolání se považuje:

studium na středních a vysokých školách v České republice, s výjimkou

1. studia za trvání služebního poměru,
2. dálkového, distančního, večerního nebo kombinovaného studia na středních školách, je-li dítě v době takého studia výdělečně činné nebo má-li v době takového studia nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. [14]

Studiem na středních školách se dle zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol, se rozumí studium:

- a) na středních školách a konzervatořích, zapsaných do rejstříku škol a školských zařízení,
- b) na středních školách zřizovaných ministerstvem dopravy, vnitra a spravedlnosti
- c) vyšších odborných školách zapsaných do rejstříku škol a školských zařízení.

Výše uvedené problémy s uplatněním slev nejsou v daňové řízení zjišťovány ojediněle, a to z důvodu dnešních trendů, kdy studenti v průběhu studia toto studium různě přerušují, ukončují, následně zahajují studium nové. Přitom při uplatňování slev na vyživované dítě rodiči má vliv i datum, ke kterému k této události došlo. Není proto divu, že se jedná o problematickou oblast a je pro poplatníky velmi obtížné správně uplatnit nárok na slevu na dani.

V přehledu (Tab. 13) jsou uvedeny informace o tom, v jakém množství a v jakých částkách je tato sleva na dani uplatněna a nárokována v daňových přiznání daňových subjektů.

Tab. 13. Daňové zvýhodnění na vyživované dítě

Zdaňovací období	Počet výskytů	Celková hodnota
r. 2008	1 951	32 335 480
r. 2009	2 005	33 407 930

Zdroj: ADIS

S touto položkou bezprostředně souvisí i pojem daňový bonus. Daňovým bonusem je myšlena částka, o kterou nárok na uplatnění slevy na vyživované dítě překročí částku daňové povinnosti. Tato částka je vyplacena poplatníkovi ve formě přeplatku na dani. Hodnoty a počty poplatníků, kterým vznikl nárok na vyplacení daňového bonusu za minulá zdaňovací období jsou uvedeny v následující tabulce (Tab. 14).

Tab. 14. Daňový bonus

Zdaňovací období	Počet výskytů	Celková hodnota
r. 2008	881	11 939 958,-
r. 2009	1 014	14 754 680,-

Zdroj: ADIS

Na základě stanovených zásad pro vyhodnocení rizika (viz kapitola 4.2) při uplatňování této položky a příkladů uvedených v této kapitole bych tuto položku zařadila do rizikové skupiny 4-E.

Tímto oddílem je ukončen přehled slev na dani, na které mají poplatníci nárok při splnění zákonných podmínek. Princip slev na dani, jak již název vyjadřuje, je odlišný od uplatnění nezdanitelné části základu daně. Zde se jedná o skutečnou částku, o kterou se snižuje již vypočtená daňová povinnost. To znamená, že pokud by měl poplatník dostatečně vysokou daňovou povinnost a přitom splnil podmínky pro uplatnění všech zákonných slev na dani, může teoreticky ušetřit za zdaňovací období roku 2010 na dani částku až 99.720,- Kč.

ZÁVĚR

V praktické části této bakalářské práce jsem se zaměřila na problematiku oblastí při uplatňování nezdánitelných částí základu daně a slev na dani. Doufám, že uvedené příklady neodradí daňové poplatníky od zákonných možností snížení daňové povinnosti. Mým záměrem je spíše upozornit na složitost legislativy v této oblasti a určitá úskalí při jejich uplatňování, která přinášejí nepředvídatelné životní situace.

Jak je uvedeno v úvodu, cílem této bakalářské práce bylo uvedení příkladů z rozhodovací praxe správců daně, jejímž předmětem byly nesprávně uplatněné nezdánitelné části základu daně a slevy na dani. V praktické části jsou ke každé položce uvedeny konkrétní případy, kdy ze strany správce daně nebylo možno uznat nárok na snížení základu daně, případně slevy na dani, pro porušení podmínek stanovených zákonem o daních z příjmů. Bohužel tyto případy skončily doměněním daňové povinnosti a uložením zákonných sankcí. Asi ve 12 případech bylo ze strany správce daně podáno trestní oznámení. Současně je u každé položky provedeno vyhodnocení rizika z hlediska četnosti zjištěných problémů i z hlediska výše doměřované daně z titulu nedodržení zákonných podmínek.

Rovněž byly stanoveny sekundární cíle této bakalářské práce, zde uvádím jejich vyhodnocení:

1. Nejvíce rizikovou nezdánitelnou částí základu daně je odečet úroků z úvěru v souvislosti s pořízením bytové potřeby poplatníka. Důvodem tohoto rizika je velké množství podmínek, které musí poplatník pro zákonné prokázání nároku na odečet této položky splnit. Současně se jedná rovněž o poměrně vysoké částky, které poplatníci z tohoto titulu odečítají, kdy maximální částka je ve výši 300.000,- Kč. U slev na dani byla jako nejrizikovější položka vyhodnocena sleva na vyživované dítě. Důvody jsou velmi podobné jako u odčitatelné položky, neboť i v tomto případě je stanoveno větší množství podmínek pro možnost uplatnění této slevy, a rovněž částky nejsou zanedbatelné. U obou položek hrají velkou roli měnící životní situace poplatníků, které nelze ani při nejlepší vůli všechny zohlednit ve znění zákona, proto zvyšují rizikovitost jednotlivých položek.
2. Při zjišťování výše základu daně, kdy nezdánitelné části základu daně nemají žádný vliv na výši daňové povinnosti poplatníka, bylo zjištěno, že za zdaňovací období roku 2010 se jedná o základ daně ve výši 165.600,- Kč. Vzhledem ke snížení výše slevy na poplatníka ve zdaňovacím období 2011 se jedná o základ daně ve výši 157.600,- Kč.

Toto zjištění je důležité proto, aby uplatnění nezdaniitelných částí základu daně bylo pro poplatníky účelné.

Přehled zjištěné výše rizika, dle předem stanovených kritérií (viz. Kapitola 4.2), při uplatnění nezdaniitelných částí základu daně, odčitatelných položek a slev na dani:

Tab. 15. Grafické vyjádření rizika

Kritérium	1.	2.	3.	4.	5.
A	Úhrady za další vzdělávání	Členské příspěvky			
	Sleva na poplatníka	Sleva na poživatele inv. důchodu			
B		Úhrady penzijního připojištění	Úhrady životního pojištění		
			Sleva na studenta		
C			Odečet darů		
D		Sleva na manžela/ku			
E				Sleva na vyživované dítě	Odečet úroků

Zdroj: vlastní

Na závěr by bylo možné vyjádřit názor, že záměrem zákonodárců bylo umožnit poplatníkům snížení daňové povinnosti, a proto by bylo velmi vhodné zjednodušit podmínky pro uplatnění nezdaniitelných částí základu daně a slev na dani, a tak je zpřístupnit ještě širšímu okruhu poplatníků. Vzhledem k ekonomické situaci se však domnívám, že legislativa půjde cestou opačnou a tyto možnosti budou do budoucna ještě více omezeny.

RESUMÉ

In the practical part of this thesis, I focused on problem areas in the application of tax allowances and tax credits. I hope that these examples do not discourage taxpayers from the legal possibility of reducing tax liability. My intention is rather to highlight the complexity of legislation in this area and pitfalls in their application, which bring unexpected situation.

Given the increasing number of taxpayers who file tax returns even if they have only income from employment and the Act on Income Tax shall not be liable to them the tax returns, and given that these taxpayers do not have sufficient expertise in tax matters, increasing the number of tax proceeding in which the taxpayer is entitled to prove the application of tax relief.

As stated in the introduction, the aim of this work was to provide examples from the practice of tax which the subject of which had been improperly raised tax allowances and tax credits. The last part of each item listed specific cases in which it was not possible to recognize the right to reduce the tax base or tax relief for violation of conditions set by the Income Tax Act. At the same time for each item performed a risk assessment in terms of frequency of the problem and in terms of additionally assessed tax in respect of breach of regulatory conditions.

Finally, it was possible to express the view that the intent of legislators was to enable taxpayers to apply a large tax cut, and therefore it would be highly desirable to simplify the conditions for the application of tax allowances and tax credits, and so make them accessible to an even broader group of taxpayers. Considering the economic situation, however, I believe that the legislation will go the opposite way, and these options will in the future even more limited.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] SVÁTKOVÁ, Slavomíra. *Bakalářské minimum z daní*. Praha : Trizonia, 1994. 293 s. ISBN 80-85573-24-5.
- [2] STRACHOTA, Jiří. *Návrh daní pro ČR* [online]. [cit. 2011-2-10]. Dostupný z WWW:<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/novelizace_dani_24753.html?year=2006>.
- [3] VRABCOVÁ, Jarmila. *Historie daně z příjmu* [online]. [cit. 2011-2-25].]. Dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/th/77169/pravf_m/diplomka_3.doc>.
- [4] *Nový začátek (1989 – 2004)* [online]. [cit. 2011-1-10]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Novy_zacatek_1989-2004.pdf>.
- [5] Zákon č. 531/1990 Sb. ze dne 21.12.1990 o územních finančních orgánech, ve znění pozdějších předpisů.
- [6] Zákon č. 586/1992 Sb. ze dne 18.12.1992 o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
- [7] BOHÁČ, Radim et al. *Daňový receptář: všechny daně pohromadě v otázkách a odpovědích*. Vyd. 1. Praha : LexisNexis CZ, 2004. 675 s. ISBN 80-86199-64-9.
- [8] Ministerstvo financí ČR. *Pokyn D-300 k jednotnému postupu při uplatňování některých ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů* [online]. [cit. 2011-1-10]. Dostupný z WWW: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/SID-3EA98423-B652078E/cds/pokyn_D_300.pdf>.
- [9] PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti*. 18. aktualizované vydání. Olomouc : ANAG, spol. s r. o., 2010. 463 s. ISBN 978-80-7263-572-6.
- [10] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 1. 2006, čj. 7 Afs 115/2004-47. [online]. [cit. 2011-3-10]. Dostupný z WWW: <http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2004/0115_7Afs_0400047A_prevedeno.pdf>
- [11] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2007, čj. 5 Afs 162/2006-114.

[online]. [cit. 2011-3-10]. Dostupný z WWW:

<http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2006/0162_5Afs_0600114A_prevedeno.pdf>

[12]Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 11. 2003, čj. 30 Ca 10/2003, ASPI: JUD29611CZ.

[13]Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2008, č.j. ÚS 2616/08, ASPI: JUD144637CZ.

[14]Zákon č. 117/1995 Sb. ze dne 14.7.1995 o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ADIS	Automatizovaný daňový informační systém.
ČR	Česká republika.
ES	Evropská společenství.
EU	Evropská unie.
FÚ	Finanční úřad.
HDP	Hrubý domácí produkt.
VOŠ	Vyšší odborná škola
ZTP/P	Průkaz osoby z těžkým zdravotním postižením

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1. Celkový počet daňových přiznání v jednotlivých letech.....</i>	<i>27</i>
<i>Graf 2. Počet daňových přiznání z hlediska povinnosti jejich podání.....</i>	<i>31</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Příklad výpočtu bez uplatnění odčitatelných položek.....</i>	<i>32</i>
<i>Tab. 2. Příklad výpočtu při uplatnění odčitatelných položek .....</i>	<i>32</i>
<i>Tab. 3. Nulová daňová povinnost .....</i>	<i>33</i>
<i>Tab. 4. Dary .....</i>	<i>38</i>
<i>Tab. 5. Odečet úroků.....</i>	<i>44</i>
<i>Tab. 6. Odečet příspěvků na penzijní připojištění .....</i>	<i>46</i>
<i>Tab. 7. Odečet úhrad na soukromé životní pojištění .....</i>	<i>50</i>
<i>Tab. 8. Odečet úhrad členských příspěvků .....</i>	<i>51</i>
<i>Tab. 9. Odečet za zkoušky ověřující další vzdělávání.....</i>	<i>52</i>
<i>Tab. 10. Sleva na manželku (manžela) .....</i>	<i>56</i>
<i>Tab. 11. Sleva na poživatele invalidního důchodu .....</i>	<i>57</i>
<i>Tab. 12. Sleva na studium .....</i>	<i>60</i>
<i>Tab. 13. Daňové zvýhodnění na vyživované dítě .....</i>	<i>65</i>
<i>Tab. 14. Daňový bonus .....</i>	<i>65</i>
<i>Tab. 15. Grafické vyjádření rizika .....</i>	<i>67</i>

SEZNAM PŘÍLOH

P I Příznání k dani z příjmů fyzických osob – vzor č. 17

PŘÍLOHA P I: PŘIZNÁNÍ K DANI Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB

Než začnete vyplňovat tiskopis, přečtěte si, prosím, pokyny.

Finančnímu úřadu v, ve, pro

01 Daňové identifikační číslo

02 Rodné číslo

Otisk podacího razítka finančního úřadu

03 DAP¹⁾

řádné

opravné

dodatečné

Důvody pro podání dodatečného DAP zjištěny dne

04 Kód rozlišení typu DAP²⁾

Datum

05 DAP zpracoval a předkládá daňový poradce na základě plné moci k zastupování, která byla podána správci daně před uplynutím neprodloužené lhůty¹⁾

ano

ne

05a Zákonná povinnost ověření účetní závěrky auditorem¹⁾

ano

ne

PŘIZNÁNÍ

k dani z příjmů fyzických osob

podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“)

za zdaňovací období (kalendářní rok) nebo jeho část²⁾ od do
dále jen „DAP“

1. ODDÍL – Údaje o poplatníkovi

06 Příjmení	07 Rodné příjmení	08 Jméno(-a)
09 Titul	10 Státní příslušnost	11 Číslo pasu

Adresa místa pobytu v den podání DAP

12 Obec	13 Ulice / část obce	14 Číslo popisné / orientační	
15 PSČ	16 Telefon / mobilní telefon	17 Fax / e-mail	18 Stát

Adresa místa pobytu k poslednímu dni kalendářního roku, za který se daň vyměřuje

Řádky 19 až 22 vyplňte pouze v případě, že adresa k poslednímu dni kalendářního roku, za který se DAP podává, je rozdílná od adresy v den podání DAP.

19 Obec	20 Ulice / část obce	21 Číslo popisné / orientační	22 PSČ
---------	----------------------	-------------------------------	--------

Adresa místa pobytu na území České republiky, kde se poplatník obvykle ve zdaňovacím období zdržoval

Řádky 23 až 28 vyplňte pouze v případě, že nemáte bydliště (trvalý pobyt) na území České republiky.

23 Obec	24 Ulice / část obce	25 Číslo popisné / orientační
26 PSČ	27 Telefon / mobilní telefon	28 Fax / e-mail

29 Kód státu – vyplni jen daňový nerezident

29a Výše celosvětových příjmů

Kč

30 Spojení se zahraničními osobami¹⁾

ano

ne

2. ODDÍL – Dílčí základ daně, základ daně, ztráta

1. Výpočet dílčího základu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků (§ 6 zákona)

	poplatník	finanční úřad
31 Úhrn příjmů od všech zaměstnavatelů		
32 Úhrn povinného pojistného podle § 6 odst. 13 zákona		
33 Daň zaplacená v zahraničí podle § 6 odst. 14 zákona		
34 Dílčí základ daně podle § 6 zákona (ř. 31 + ř. 32 – ř. 33)		
35 Úhrn příjmů plynoucí ze zahraničí zvýšený o povinné pojistné podle § 6 odst. 13 zákona		

2. Dílčí základy daně z příjmů fyzických osob podle § 6, § 7, § 8, § 9 a § 10 zákona, základ daně a ztráta

36 Dílčí základ daně ze závislé činnosti podle § 6 zákona (ř. 34)		
36a Dílčí základ daně ze závislé činnosti podle § 6 zákona po vyloučení (ř. 36 – úhrn vyloučených příjmů ze zdrojů v zahraničí podle § 6 zákona nebo ř. 36)		
37 Dílčí základ daně nebo ztráta z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti podle § 7 zákona (ř. 113 přílohy č. 1 DAP)		
38 Dílčí základ daně z kapitálového majetku podle § 8 zákona		
39 Dílčí základ daně nebo ztráta z pronájmu podle § 9 zákona (ř. 206 přílohy č. 2 DAP)		
40 Dílčí základ daně z ostatních příjmů podle § 10 zákona (ř. 209 přílohy č. 2 DAP)		
41 Úhrn řádků (ř. 37 + ř. 38 + ř. 39 + ř. 40).		
41a Úhrn dílčích základů daně podle § 7 až § 10 zákona po vyloučení (ř. 41 – úhrn vyloučených příjmů ze zdrojů v zahraničí podle § 7 až § 10 zákona nebo ř. 41)		
42 Základ daně (36a + kladná hodnota z ř. 41a)		
43 (neobsazeno)		
44 Uplatňovaná výše ztráty – vzniklé a vyměřené za předcházející zdaňovací období maximálně do výše ř. 41a		
45 Základ daně po odečtení ztráty (ř. 42 – ř. 44)		

3. ODDÍL – Nezdánitelné části základu daně, odčitatelné položky a daň celkem

Částka podle § 15	Počet měsíců	Počet měsíců
46 Odst. 1 zákona (hodnota daru/darů)		
47 Odst. 3 a 4 zákona (odečet úroků)		
48 Odst. 5 zákona (penzijní připojištění)		
49 Odst. 6 zákona (životní pojištění)		
50 Odst. 7 zákona (odborové příspěvky)		
51 Odst. 8 zákona (úhrada za další vzdělávání)		
52 § 34 odst. 4 zákona (výzkum a vývoj)		
53 Další částky		
54 Úhrn nezdanitelných částí základu daně a položek odčitatelných od základu daně (ř. 46 + ř. 47 + ř. 48 + ř. 49 + ř. 50 + ř. 51 + ř. 52 + ř. 53)		
55 Základ daně snížený o nezdanitelné části základu daně a položky odčitatelné od základu daně (ř. 45 – ř. 54)		
56 Základ daně zaokrouhlený na celá sta Kč dolů		
57 Daň podle § 16 zákona		

4. ODDÍL – Daň celkem, ztráta

58 Daň podle § 16 zákona (ř. 57) nebo částka z ř. 330 přílohy č. 3 DAP		
59 (neobsazeno)		
60 Daň celkem zaokrouhlená na celé Kč nahoru (ř. 58)		
61 Daňová ztráta - zaokrouhlená na celé Kč nahoru bez znaménka minus		

5. ODDÍL – Uplatnění slev na dani a daňového zvýhodnění

62 Slevy celkem podle § 35 odst. 1 zákona		
63 Sleva podle § 35a nebo § 35b zákona		

Tab. č. 1 ÚDAJE O MANŽELCE (MANŽELOVI)

Příjmení, jméno, titul manželky (manžela)		Rodné číslo	
Částka podle § 35ba odst. 1	Počet měsíců		Počet měsíců
64 písm. a) zákona (na poplatníka)			
65a) písm. b) zákona (na manželku/manžela)			
65b) písm. b) zákona (na manželku/manžela, která/který je držitelem ZTP/P)			
66 písm. c) zákona (na poživatele invalidního důchodu pro invaliditu prvního nebo druhého stupně)			
67 písm. d) zákona (na poživatele invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně)			
68 písm. e) zákona (na držitele průkazu ZTP/P)			
69 písm. f) zákona (studium)			
70 Úhrn slev na dani podle § 35, § 35a, § 35b a § 35ba zákona (ř. 62 + ř. 63 + ř. 64 + ř. 65a + ř. 65b + ř. 66 + ř. 67 + ř. 68 + ř. 69)			
71 Daň po uplatnění slev podle § 35, § 35a, § 35b a § 35ba zákona (ř. 60 – ř. 70)			

Tab. č. 2 ÚDAJE O DĚTECH ŽIJÍCÍCH V DOMÁCNOSTI

	Příjmení a jméno(-a)	Rodné číslo	Počet měsíců	Počet měsíců se ZTP/P
	1	2	3	4
1				
2				
3				
4				
	Celkem			

72 Daňové zvýhodnění na vyživované dítě		
73 Sleva na dani (částka z ř. 72, uplatněná maximálně do výše daně na ř. 71)		
74 Daň po uplatnění slevy podle § 35c zákona (ř. 71 – ř. 73)		

75 Daňový bonus (ř. 72 – ř. 73)		
76 Úhrn vyplacených měsíčních daňových bonusů podle § 35d zákona (včetně případného doplatku na daňovém bonusu)		
77 Rozdíl na daňovém bonusu (ř. 75 – ř. 76)		

6. ODDÍL – Dodatečné DAP

78 Poslední známá daň		
79 Zjištěná daň podle § 141 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu (ř. 74)		
80 Rozdíl řádků (ř. 79 – ř. 78) : zvýšení (+) částka daně se zvyšuje, snížení (–) částka daně se snižuje		
81 Poslední známá daň – daňová ztráta podle § 5 zákona		
82 Zjištěná ztráta podle § 141 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu (ř. 61)		
83 Rozdíl řádků (ř. 82 – ř. 81) : zvýšení (+) – daňová ztráta se zvyšuje, snížení (–) daňová ztráta se snižuje		

7. ODDÍL – Placení daně

84 Úhrn sražených záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti a z funkčních požitků (po slevách na dani)		
85 Na zbývajících zálohách zaplacené poplatníkem celkem		
86 Zaplacená daň stanovená paušální částkou podle § 7a zákona		
87 Sražená daň podle § 36 odst. 6 zákona (státní dluhopisy)		
87a Sražená daň podle § 36 odst. 7 zákona		
88 Zajištěná daň plátcem podle § 38e zákona		
89 Sražená daň podle § 38f odst. 12 zákona		
90 Zaplacená daňová povinnost (záloha) podle § 38gb odst. 4 zákona		
91 Zbývá doplatit (ř. 74 – ř. 77 – ř. 84 – ř. 85 – ř. 86 – ř. 87 – ř. 87a – ř. 88 – ř. 89 – ř. 90): (+) zbývá doplatit, (–) zaplacené více		

PŘÍLOHY DAP:

Ve sloupci uveďte počet listů příloh.

Název přílohy	
Příloha č. 1 – „Výpočet dílčího základu daně z příjmů z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7 zákona)“	
Příloha č. 2 – „Výpočet dílčích základů daně z příjmů z pronájmu (§ 9 zákona) a z ostatních příjmů (§ 10 zákona)“	
Příloha č. 3 – „Výpočet daně z příjmů ze zahraničí (§ 38f zákona)“ včetně Samostatných listů 1. oddílu	
Účetní závěrka poplatníka, který vede účetnictví	
Seznam pro poplatníky uplatňující nárok na vyloučení dvojího zdanění podle § 38f odst. 10 zákona	
„Potvrzení o zdanitelných příjmech ze závislé činnosti a z funkčních požitků a o sražených zálohách na daň a daňovém zvýhodnění“ za příslušné zdaňovací období od všech zaměstnavatelů (např. podle § 38j odst. 3 zákona)	
Doklad o poskytnutém daru	
Potvrzení o poskytnutém úvěru na bytové potřeby a o výši úroků z tohoto úvěru	
Potvrzení o zaplacených částkách na penzijní připojištění	
Potvrzení o zaplacených částkách na soukromé životní pojištění	
Potvrzení o zaplacené úhradě na další vzdělávání	
Důvody pro podání dodatečného DAP	
Další přílohy výše neuvedené	
Počet listů příloh celkem	

**PROHLAŠUJI, ŽE VŠECHNY MNOU UVEDENÉ ÚDAJE V TOMTO PŘÍZNÁNÍ JSOU PRAVDIVÉ A ÚPLNÉ
A STVRZUJI JE SVÝM PODPÍSEM**

Údaje o zástupci:	Kód zástupce: <input type="text"/>
Jméno(-a) a příjmení / Název právnické osoby <input type="text"/>	
Datum narození / Evidenční číslo osvědčení daňového poradce / IČ právnické osoby <input type="text"/>	
Fyzická osoba oprávněná k podpisu (je-li zástupce právnickou osobou), s uvedením vztahu k právnické osobě (např. jednatel, pověřený pracovník apod.)	
Jméno(-a) a příjmení / Vztah k právnické osobě <input type="text"/>	

Daňový subjekt / osoba oprávněná k podpisu		
Datum <input type="text"/>	Otisk razítka	Vlastnoruční podpis daňového subjektu / osoby oprávněné k podpisu <input type="text"/>

- 1) Označte křížkem odpovídající variantu
2) Údaj vyplňte, **pouze** máte-li kód rozlišení typu DAP v případech uvedených v § 38gb zákona a dále v případech uvedených v § 239 a § 244 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu ve znění pozdějších předpisů

Otisk podacího razítka finančního úřadu

ŽÁDOST O VRÁCENÍ PŘEPLATKU NA DANI Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB

Podle ust. § 154 a 155 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů, žádám o vrácení:

přeplatku na dani z příjmů fyzických osob ..... Kč.

Přeplatek zašlete na adresu: .....

nebo vraťte na účet vedený u ..... č. ....

kód banky ..... specifický symbol .....

Vlastník účtu ..... měna, ve které je účet veden .....

V ..... dne ..... Podpis poplatníka (zástupce) .....

